

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ
เรื่อง “บ้านปลอดบุหรี่ :
ศึกษาในชนบท”

โดย รศ. ดร. นัยนา บุญทวิขุวัฒน์
อาจารย์นิวัต อุณฑพันธ์
สถานฝึกอบรมและวิจัยอนามัยชนบท
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ได้รับการสนับสนุนโดย

ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมการบริโภคยาสูบ (ศจย.)

พฤษภาคม 2549

บทคัดย่อ

การสูบบุหรี่ในบ้านของพ่อบ้าน มีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูบเอง และต่อสุขภาพสมาชิก ในฐานะผู้สูบบมือสอง อีกทั้งส่งผลต่อการเห็นและรับรู้ ซึ่งอาจนำไปสู่พฤติกรรมเลียนแบบสูบบุหรี่ ของเด็กในครอบครัว การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การสูบบุหรี่ในบ้าน การรับรู้และความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน ตลอดจนแนวทางและกลวิธีในการพยายามลด ละ และเลิกสูบบุหรี่ในบ้าน การศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การอภิปรายกลุ่มและสัมภาษณ์ เจาะลึก ในกลุ่มประชากรตัวอย่าง 5 กลุ่ม ได้แก่ พ่อบ้านที่สูบบุหรี่ แม่บ้านที่มีพ่อบ้านสูบบุหรี่ เด็ก วิทยาลัยประถมศึกษา วิทยาลัยมัธยมตอนต้นและวิทยาลัยมัธยมตอนปลายที่มีพ่อบ้านสูบบุหรี่ ในหมู่บ้าน มะเกลือใหม่ ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เก็บข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม และพฤศจิกายน 2549

ผลการศึกษา พบว่า พ่อบ้านสูบบุหรี่ในบ้านเป็นบางครั้ง ช่วงเวลาที่พ่อบ้านมักจะสูบบุหรี่มี คือ ช่วงเช้าเวลา 6.00-8.00 น. ตอนเช้าห้องน้ำ หลังทานอาหารเช้า และหลังดื่มกาแฟ ชนิดบุหรี่ที่สูบ มีทั้งบุหรี่ของโรงงานและบุหรี่มวนเอง ซึ่งพ่อบ้านให้ความเห็นว่า บุหรี่ของไม่จุนแต่แรงกว่ายาเส้น ทำให้ไม่รู้สึกรอยอยากสูบบ่อย พ่อบ้านบางคนเคยเลิกสูบบุหรี่มาแล้ว สาเหตุที่เลิกเพราะป่วย หรือมี ลูกเล็ก แต่ก็กลับมาสูบอีก เพราะเห็นคนอื่นสูบและบุหรี่ยี่ห้อที่ชอบได้ง่าย ทุกคนในครอบครัวไม่ชอบ การสูบบุหรี่ของพ่อบ้านและอยากให้เลิกสูบบุหรี่ แม่บ้านส่วนใหญ่จะบ่นว่าเมื่อเห็นพ่อบ้านสูบบุหรี่ ในบ้าน แต่ไม่มีผลต่อการลดการสูบของพ่อบ้าน อย่างไรก็ตาม การสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน ไม่มีผลต่อ การสูบบุหรี่ตามของเด็กส่วนใหญ่ มีเพียงเด็กหญิง 1 คนที่อยากสูบบุหรี่ตามพ่อ ทุกกลุ่มที่ศึกษาให้ ความเห็นเหมือนกันว่า การที่จะเลิกสูบบุหรี่ได้ นอกจากเลิกจากการเจ็บป่วยแล้ว ที่สำคัญอยู่ที่ตัวผู้ สูบเอง ที่ตั้งใจจะเลิกอย่างจริงจัง และสังคมชุมชนมีส่วนช่วยที่จะผลักดันให้คนในชุมชนเลิกสูบ บุหรี่ได้

ครอบครัวในชนบทเป็นครอบครัวขยาย ดังนั้น นอกจากพ่อบ้านที่สูบบุหรี่แล้ว ควรให้ ความสำคัญกับญาติที่เป็นผู้ใหญ่สูบบุหรี่ในบ้านด้วย ส่วนเด็กวัยเรียนที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่ สูบตาม เพื่อน และสถานที่เริ่มสูบบมักเป็นห้องน้ำที่โรงเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นในการป้องกันไม่ให้เด็ก สูบบุหรี่ในโรงเรียนว่า ห้องน้ำในโรงเรียนต้องสะอาด เด็กจะไม่กล้าทำให้สกปรก กลัวมีกลิ่นบุหรี่ ห้องน้ำควรอยู่ในที่ๆมีคนพลุกพล่าน อยู่ในสายตาผู้ใหญ่ และจัดให้เด็กมีกิจกรรมที่สนุกและเป็น ประโยชน์ นอกจากนี้ การโฆษณาณรงค์และมาตรการของรัฐที่จะให้ลด ละ เลิกบุหรี่ ไม่มีผล โดยตรงต่อการเลิกสูบบุหรี่ แต่ก็ควรทำต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อย้ำเตือนให้สังคมรับรู้ถึงการสูบบุหรี่ เป็นสิ่งไม่ดี

คำนำ

การรณรงค์ลดการสูบบุหรี่มีการดำเนินงานทั่วโลก เพราะประจักษ์ในอันตรายต่อตัวผู้สูบเอง ปัจจุบัน การรณรงค์เรื่องบุหรี่ให้ความสำคัญต่อผู้ไม่ได้สูบบุหรี่ แต่ต้องจำยอมอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีควันบุหรี่และสูดบุหรี่เข้าไปนั้น ก็จะได้รับอันตรายจากควันบุหรี่เช่นกัน

ผู้สูบบุหรี่มือสอง เป็นคำที่ใช้เรียกผู้ที่ได้สูบ แต่ได้รับควันจากผู้สูบ ได้รับการคุ้มครองโดยมาตรการของรัฐ ที่ไม่ให้สูบในที่สาธารณะหลายแห่ง เช่น ห้ามสูบบุหรี่ในโรงแรมรสบท ร้านอาหาร สถานที่อยู่ราชการ สนามบิน เป็นต้น

บ้านที่มีพ่อบ้านสูบบุหรี่ในบ้าน มีผลต่อผู้สูบบุหรี่มือสองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และไม่มีมาตรการของรัฐฯ ที่จะสามารถควบคุมเขตปลอดบุหรี่ในบ้านได้ เพราะเป็นสิทธิของเจ้าของบ้าน ดังนั้น การปลูกจิตสำนึกของพ่อบ้านที่สูบบุหรี่ในบ้าน ให้ตระหนักถึงอันตรายของการสูบบุหรี่ต่อคนที่ตนรัก น่าจะเป็นผลดีต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการ บ้านปลอดบุหรี่

งานวิจัยนี้ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อ อธิบายความรู้สึทกข์ของพ่อบ้านและคนในครอบครัว ขนบพทต่อการสูบบุหรี่ในบ้าน และแนวความคิดการลด ละ เลิกบุหรี่ของพ่อบ้าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานบ้านปลอดบุหรี่ ในขนบพทต่อไป

คณะผู้วิจัย

พฤศจิกายน 2549

งานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง บ้านปลอดบุหรี่ ศึกษาในชนบท

ที่ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจาก

ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมการบริโภคยาสูบ (ศจย)

กันยายน - พฤศจิกายน 2549

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
คำขอบคุณ	ค
หลักการและเหตุผล	1
วิธีการศึกษา	3
ผลการศึกษา	5
หมู่บ้านมะเกลือเก่า : ชุมชนและสิ่งแวดล้อม	5
จำนวนผู้ให้ข้อมูล	5
ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มที่ศึกษา	6
ข้อมูลการอภิปรายกลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก	9
การอภิปรายผล	19
สรุปและข้อเสนอแนะ	22
เอกสารอ้างอิง	24

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่ม	5
ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้านและกลุ่มเด็กที่ให้ข้อมูล	7
ตารางที่ 3 ข้อมูลการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน	8

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1 จำนวนพ่อบ้านที่สูบบุหรี่ในช่วงเวลาต่างๆในหนึ่งวัน	9

หลักการและเหตุผล

ตามที่มูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ได้ขอประเด็นการรณรงค์ในปี 2548-2549 เรื่อง “บ้านปลอดบุหรี่” และได้ดำเนินกิจกรรมรณรงค์ในหลายรูปแบบทั้งในลักษณะสื่อสารสาธารณะ และกิจกรรมมุ่งเป้าไปยังกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เช่น นักเรียนในโรงเรียนระดับอนุบาล ประถมศึกษาและมัธยมระดับครอบครัว และประชาชนทั่วไป ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินการดังกล่าว ได้สร้างกระแสการรับรู้และความตระหนักมากขึ้นในระดับหนึ่ง ทำให้ผู้สูบบุหรี่ลดลง แต่สถานการณ์และปัญหาการสูบบุหรี่ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสูบบุหรี่ในบ้านของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาอย่างมากทั้งในด้านผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูบเอง และต่อสมาชิกครอบครัวในฐานะผู้สูบบุหรี่มือสอง นอกจากนี้ยังส่งต่อการได้เห็นและรับรู้ ซึ่งอาจนำไปสู่การมีพฤติกรรมเลียนแบบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติระหว่างปี 2534-2547⁽¹⁾ พบว่า ขนาดครัวเรือนไทยมีขนาดเล็กลงจากเฉลี่ย 4.21 คนในปี 2534 ลดลงเป็น 3.36 คนในปี 2547 เมื่อคำนวณขนาดประชากรที่อยู่ในครัวเรือนที่มีผู้สูบบุหรี่ตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป พบว่า ในปี 2534 มีถึงร้อยละ 74.09 และลดลงเป็นร้อยละ 44.12 ในปี 2547 โดยเฉลี่ยของผู้สูบบุหรี่ในครัวเรือนตั้งแต่ปี 2534-2547 มีประมาณ 1 คน และมีประมาณ 1 คนและมีผู้ได้รับควันบุหรี่มือสอง (ไม่รวมผู้สูบเอง) เฉลี่ยครัวเรือนละ 3 คนในปี 2534 และ 2 คนในปี 2547

แม้ว่าสถานการณ์โดยรวมของไทย จะมีแนวโน้มการสูบบุหรี่ของประชากรลดลง ในผู้ใหญ่มีเลิกบุหรี่ได้ปีละ 200,000 – 300,000 คนอันเป็นผลจากมาตรการต่าง ๆ และการรณรงค์ ที่ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้เชื่อว่าจะมีผลทำให้ผู้ใหญ่เลิกบุหรี่มากขึ้น แต่ในเด็ก กลับมีการติดบุหรี่เพิ่มขึ้น 200,000 – 300,000 คนต่อปี⁽²⁾ ทั้งนี้เป็นผลจากการตลาดของธุรกิจบุหรี่ ที่มุ่งเน้นการเจาะตลาดในกลุ่มวัยรุ่น และอาจเป็นไปได้ว่าวัยรุ่นเห็นแบบอย่างและเลียนแบบการสูบบุหรี่จากคนในครอบครัวที่สูบบุหรี่ ศ.นพ.ประกิต วาทีสากรกิจ เลขานุการมูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ รายงานข้อมูลในต่างประเทศว่า การสูบบุหรี่ของเด็กและเยาวชนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการสูบบุหรี่ของผู้ใหญ่ โดยการสูบบุหรี่ของเด็กและเยาวชนจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญก็ต่อเมื่อจำนวนผู้ใหญ่ที่สูบบุหรี่มีน้อยลง และท่าทีของพ่อแม่มีผลต่อการที่ลูกจะเป็นเด็กติดบุหรี่ โดยหากพ่อแม่แสดงท่าทีที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการสูบบุหรี่ ลูกจะมีโอกาสติดบุหรี่น้อยลง

จากรายงานการศึกษาวิจัยในประเทศไทย⁽³⁾ พบว่า ผู้สูบบุหรี่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยในระดับครัวเรือนพบว่า ผู้สูบบุหรี่คือ พ่อ ซึ่งสังคมคาดหวังให้เป็นผู้ที่ควรเป็นแบบอย่างของสมาชิกในครอบครัว และให้ผู้ใหญ่เป็นต้นแบบที่ดีแก่เด็กด้วยการไม่สูบบุหรี่ในบ้านและในทุกสถานที่ที่มี

เด็กอยู่ เพื่อสุขภาพของคนในบ้าน โดยเฉพาะลูกซึ่งเป็นอนาคตที่สำคัญของชาติ นอกจากนี้ การสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน และยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมทั้งระดับชุมชนและประเทศชาติด้วย

สำหรับประชากรในเขตชนบท มีความแตกต่างกับประชากรในเขตเมืองในด้านปัจจัยบุคคล ความเป็นอยู่ และระบบคิด การศึกษาปรากฏการณ์การสูบบุหรี่ และการรับรู้ข้อมูลการสูบบุหรี่ของผู้นำครอบครัว ตลอดจนข้อเสนอแนะการลด ละ เลิกบุหรี่ของคนในชนบท จะเป็นข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาวิธีการลดบุหรี่ ได้อย่างเหมาะสมกับชุมชนชนบท

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การสูบบุหรี่ในบ้าน และการรับรู้ ความเข้าใจและความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ของพ่อบ้านต่อสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อรวบรวมแนวทางและกลวิธีในการพยายามลด ละ และเลิกสูบบุหรี่ในบ้าน

คำจำกัดความ

เขตชนบท คือ พื้นที่นอกเขตเมือง นอกเขตเทศบาล

บ้านปลอดบุหรี่ คือ บริเวณบ้านทั้งภายในตัวอาคารและนอกอาคารที่ไม่มีการสูบบุหรี่ และไม่ได้รับควันบุหรี่ของสมาชิกในบ้าน

บ้านที่มีพ่อสูบบุหรี่ หมายถึง บ้านที่มีพ่อหรือผู้ปกครองที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนสูบบุหรี่ในบ้าน ทั้งที่อยู่ภายในตัวอาคาร และ/หรือนอกอาคาร และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในครัวเรือน

แม่บ้านที่อยู่ในบ้านที่ไม่ปลอดบุหรี่ หมายถึง แม่บ้านที่อยู่ในครัวเรือนหรือบ้านที่มีพ่อบ้านสูบบุหรี่ในบ้าน ทั้งที่อยู่ภายในตัวอาคารและ/หรือนอกอาคาร และเป็นที่ยอมรับของแม่บ้านว่าพ่อบ้านสูบบุหรี่

เด็กที่อยู่ในบ้านที่ไม่ปลอดบุหรี่ หมายถึง เด็กที่อยู่ในครัวเรือนหรือบ้านที่มีพ่อสูบบุหรี่ในบ้าน ทั้งที่อยู่ภายในตัวอาคารและ/หรือนอกอาคาร และเป็นที่ยอมรับของเด็กว่าพ่อสูบบุหรี่ โดยเด็กในที่นี่จะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ เด็กในวัยประถมศึกษา (อายุ 10-12 ปี) มัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 12-15 ปี) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ 15-18 ปี) ซึ่งรวมทั้งเยาวชนในและนอกโรงเรียน

วิธีการศึกษา

การออกแบบวิจัย การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การอภิปรายกลุ่ม (Focus group) และสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview)

ประชากรที่เป้าหมาย ประชาชนในหมู่บ้านมะเกลือใหม่ ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ใน 5 กลุ่มเป้าหมาย คือ

1. พ่อบ้านที่สูบบุหรี่ในบ้าน
2. แม่บ้านที่มีพ่อบ้านสูบบุหรี่ในบ้าน
3. เด็กวัยประถมศึกษา (อายุ 10-12 ปี) ทั้งที่อยู่ในโรงเรียนและ/หรือนอกโรงเรียน
4. วัยรุ่นมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 12-15 ปี) ทั้งที่อยู่ในโรงเรียนและ/หรือนอกโรงเรียน
5. วัยรุ่นมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ 15-18 ปี) ทั้งที่อยู่ในโรงเรียนและ/หรือนอกโรงเรียน

จำนวนตัวอย่างประชากร

การอภิปรายกลุ่ม สุ่มประชากรตัวอย่างโดยบังเอิญให้ได้กลุ่มละประมาณ 12-15 คน

การสัมภาษณ์เจาะลึก เจาะจงเลือกตัวอย่างจากตัวอย่างการอภิปรายกลุ่ม อย่างน้อย 3-5 คน

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. เตรียมเอกสาร แบบสอบถาม แนวคำถามเพื่อนำอภิปรายกลุ่มและสัมภาษณ์เจาะลึก
2. พบอาจารย์ใหญ่และครูโรงเรียนมะเกลือใหม่ เพื่อขอความเห็นชอบและอนุญาตให้จัดกิจกรรมอภิปรายกลุ่มกับนักเรียน
3. ประสานงานกับครูในวัน เวลาพบนักเรียน
4. พบหัวหน้าสถานีอนามัยบ้านมะเกลือใหม่ เพื่อขอความร่วมมือนัดหมายพ่อบ้านและแม่บ้าน และขอใช้สถานที่
5. จัดแจ้งวัตถุประสงค์และขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อนการอภิปรายกลุ่ม
6. การสัมภาษณ์เชิงลึก จะกระทำอย่างระมัดระวัง หากผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัด และไม่สบายใจที่จะตอบและพูดคุย จะหยุดการสัมภาษณ์ทันที

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล ใช้โรงเรียนบ้านมะเกลือใหม่ ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สำหรับการประชุมกลุ่มและสัมภาษณ์เจาะลึกของกลุ่มเด็กในวัยประถมศึกษา วัยรุ่นมัธยมศึกษาตอนต้น และวัยรุ่นมัธยมศึกษาตอนปลาย และใช้สถานีอนามัยมะเกลือใหม่ ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สำหรับการประชุมกลุ่มและสัมภาษณ์เจาะลึกของกลุ่มพ่อบ้านและแม่บ้าน

ระยะเวลาเก็บข้อมูล ช่วงเดือน ตุลาคม- พฤศจิกายน 2559 เป็นเวลา 2 เดือน

เครื่องมือที่ใช้

1. ใช้แบบสอบถามทั่วไป สำหรับประชากรตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1.1 แบบสอบถามสำหรับพ่อบ้าน ประกอบด้วย อายุ อาชีพ การศึกษา อายุที่เริ่มสูบบุหรี่ จำนวนที่สูบบุหรี่ปัจจุบัน จำนวนบุหรี่ที่สูบ จำนวนเด็กเล็กและวัยรุ่นในครอบครัว และลักษณะบ้านที่อยู่อาศัย (ภาคผนวก)

1.2 แบบสอบถามสำหรับแม่บ้าน ประกอบด้วย อายุ อาชีพ การศึกษา จำนวนเด็กเล็กและวัยรุ่นในครอบครัว การรับรู้การสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน แม่บ้านและคนในครอบครัวสูบบุหรี่หรือไม่ และลักษณะบ้านที่อยู่อาศัย (ภาคผนวก)

1.3 แบบสอบถามสำหรับเด็กวัยประถมศึกษา มัธยมต้น และมัธยมปลาย ประกอบด้วย อายุ อาชีพ การศึกษา จำนวนเด็กเล็กและวัยรุ่นในครอบครัว การรับรู้การสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน การได้เห็นพ่อสูบบุหรี่ มีผลต่อเด็กหรือไม่ เด็กและคนในครอบครัวสูบบุหรี่หรือไม่ และลักษณะบ้านที่อยู่อาศัย

2. ใช้แนวคำถามเพื่อนำการอภิปรายกลุ่มและสัมภาษณ์เจาะลึก (ภาคผนวก)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจากแบบสอบถาม ส่วนข้อมูลจากการประชุมกลุ่มและสัมภาษณ์เจาะลึก วิเคราะห์โดยใช้ โปรแกรม Excel แยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอแบบพรรณนา

ผลการศึกษา

หมู่บ้านมะเกลือใหม่ : ชุมชนและสิ่งแวดล้อม

หมู่บ้านมะเกลือใหม่ ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ตั้งมานานหลายร้อยปี ที่ตั้งห่างจากอำเภอสูงเนิน 9 กิโลเมตร จากอำเภอเมือง 42 กิโลเมตร อยู่ใกล้อำเภอสีคิ้วในระยะ 4 กิโลเมตร การคมนาคมสะดวก มีสาธารณูปโภคครบ

ในหมู่บ้าน เป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล มีโรงเรียนขยายโอกาส มีวัด 2 แห่ง ซึ่งเป็นวัดที่มีเจ้าอาวาสเป็นเจ้าคณะตำบล มีร้านค้าสะดวกซื้อ 1 แห่ง มีร้านบริการอินเทอร์เน็ต ร้านบริการถ่ายเอกสาร ร้านอาหารเล็กๆ ฯลฯ

ประชากรมีอาชีพหลากหลาย เช่น รับราชการ ทำไร่นา เลี้ยงวัว ขายเป็น ส่วนใหญ่ของของนักเรียนเมื่อจบการเรียนระดับมัธยมต้นในพื้นที่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่นิยมส่งลูกไปศึกษาต่อที่อำเภอสีคิ้ว หรืออำเภอเมือง ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีฐานะไม่ขัดสน ลูกหลานคนในหมู่บ้านได้เรียนสูงและได้ทำงานดี เช่น รับราชการทหารเป็นพลเอก เป็นผู้พิพากษา ฯลฯ ความสามัคคีของชุมชนในหมู่บ้านดี ไม่มีปัญหาการเมือง

จำนวนผู้ให้ข้อมูล

การนัดหมายกับกลุ่มพ่อบ้านจำนวน 20 คน มาเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม 12 คน จากที่นัดหมายกลุ่มเด็กและแม่บ้านกลุ่มละ 16 คน กลุ่มแม่บ้าน 12 คน กลุ่มเด็กประถมศึกษาที่ร่วมประชุมสนทนากลุ่ม 13 คน กลุ่มมัธยมต้น 13 คน และกลุ่มเด็กมัธยมปลายเพียง 8 คน การสัมภาษณ์เจาะลึกในกลุ่มในกลุ่มพ่อบ้านและแม่บ้าน มีจำนวน 3 และ 4 คน ส่วนเด็กประถมศึกษา มัธยมต้น และมัธยมปลาย มีจำนวน 5 4 และ 4 คนตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มที่ศึกษา

กลุ่ม	สนทนากลุ่ม	สัมภาษณ์เจาะลึก
พ่อบ้าน	12	3
แม่บ้าน	12	4
เด็กประถมศึกษา	13	5
เด็กมัธยมต้น	13	4
เด็กมัธยมปลาย	8	4

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มพ่อบ้าน พ่อบ้านที่เข้าร่วมสนทนาอภิปรายกลุ่มจำนวน 12 คน อายุต่ำสุด 21 ปี และอายุมากที่สุด 74 ปี จากแบบสอบถาม พ่อบ้านให้ข้อมูลทั่วไปดังนี้ เกี่ยวกับอาชีพและการทำงาน มีพ่อบ้านไม่ได้ทำงาน 6 คน เป็นข้าราชการ 3 คน ที่เหลือรับจ้าง ทำไร่-นา และ ค้าขาย อย่างละ 1 คน ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา มีจบปริญญาตรี 3 คน ภายในบ้านมีเด็กเยาวชนเพียง 3 ครอบครัว บ้านส่วนใหญ่เป็น 1 ชั้น และมีบริเวณบ้าน (ตารางที่ 2)

การสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน เริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่อายุตั้งแต่ช่วงอายุ 15-20 ปี จำนวน 9 คน และจำนวนพ่อบ้านที่เลิกเริ่มสูบหลังจากอายุ 15 ปีขึ้นไป ส่วนจำนวนพ่อบ้านที่สูบบุหรี่ < 5 มวนในหนึ่งวัน มี 4 คน พ่อบ้านที่สูบจำนวน 6-10 มวน และ 11-20 มวนในหนึ่งวัน มีจำนวน 5 และ 3 คน (ตารางที่ 3) พ่อบ้านสูบบุหรี่ตลอดเวลาในวันหนึ่งๆ เวลาที่พ่อบ้านส่วนใหญ่สูบบุหรี่คือ เวลาเช้าช่วง 6.00-8.00 นาฬิกา รองลงมาคือช่วง 12.00-14.00 นาฬิกา และแม้เวลาหลัง 20.00 นาฬิกา ก็ยังมีการสูบบุหรี่ (รูปที่ 1)

กลุ่มแม่บ้าน มีอายุ 34-51 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี 4 คน จบประถมศึกษาและมัธยมศึกษา 6 และ 2 คน ทุกคนไม่มีเด็กเล็กต่ำกว่า 5 ปี ในบ้าน ทุกบ้านมีเด็กวัยรุ่น/เยาวชน ตั้งแต่ 1-2 คน มีการรับรู้ที่พ่อบ้านสูบบุหรี่ทั้งแบบของโรงงานและแบบมวนเอง และสูบวันละ 1-20 มวนเป็นเวลา 2-18 ปีแล้ว การสูบของพ่อบ้านมีสูบทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีแม่บ้าน 1 คนที่สูบบุหรี่และส่วนใหญ่มีคนในบ้านที่เป็นญาติสูบบุหรี่ด้วย ลักษณะบ้านอยู่อาศัย ส่วนใหญ่เป็นบ้าน 1 ชั้น ไม่มีระเบียง และทุกบ้านมีบริเวณบ้าน

กลุ่มเด็กวัยรุ่นประถมศึกษา มีอายุ 10-13 ปี เป็นเพศชาย 4 คน เพศหญิง 9 คน บางบ้านมีเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ทุกบ้านมีเด็กวัยรุ่น ทุกคนรับรู้ที่พ่อบ้านสูบบุหรี่ และสูบวันละ 2-20 มวน สูบมานานตั้งแต่ 3-หลายปี (จำไม่ได้ว่ากี่ปี) มีพ่อบ้านสูบทั้งในบ้านและนอกบ้าน มี 1 คนที่รู้สึกอยากสูบตามพ่อเมื่อเห็นพ่อสูบ ในจำนวนเด็กกลุ่มนี้ มี 2 คนที่สูบบุหรี่ ส่วนใหญ่มีคนในบ้านสูบบุหรี่ ลักษณะบ้าน ส่วนใหญ่เป็นบ้าน 1 ชั้น ไม่มีระเบียง และทุกบ้านมีบริเวณบ้าน

กลุ่มวัยมัธยมศึกษาตอนต้น มีอายุ 14-15 ปี เป็นชาย 9 คนและหญิง 4 คน บางบ้านมีเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ทุกบ้านมีเด็กวัยรุ่น/เยาวชน จำนวน 1-5 คน การสูบบุหรี่ของพ่อวันละ 1-20 มวน สูบมานานตั้งแต่ 15-20 ปี และสูบทั้งในบ้านและนอกบ้าน มี 1 คนที่รู้สึกว่ายากสูบตามพ่อ ในจำนวนเด็กกลุ่มนี้ มีเด็กที่สูบบุหรี่ 2 คน ลักษณะบ้าน ส่วนใหญ่เป็นบ้าน 1 ชั้น ไม่มีระเบียง และทุกบ้านมีบริเวณบ้าน

กลุ่มวัยมัธยมศึกษาตอนปลาย มีอายุ 15-17 ปี เป็นชาย 6 คน หญิง 2 คน ทุกบ้านไม่มีเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 5 ปี รับรู้การสูบบุหรี่ของพ่อซึ่งสูบมีทั้งยาของโรงงานและยามวนเอง สูบเป็น

เวลานานแล้ว (6-50 ปี) ไม่รู้สึกว่ายากสูบบุหรี่ มี 1 คนสูบบุหรี่ ลักษณะบ้าน ส่วนใหญ่เป็นบ้าน 1 ชั้น ไม่มีระเบียง และทุกบ้านมีบริเวณบ้าน

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้านและกลุ่มเด็กที่ให้ข้อมูล

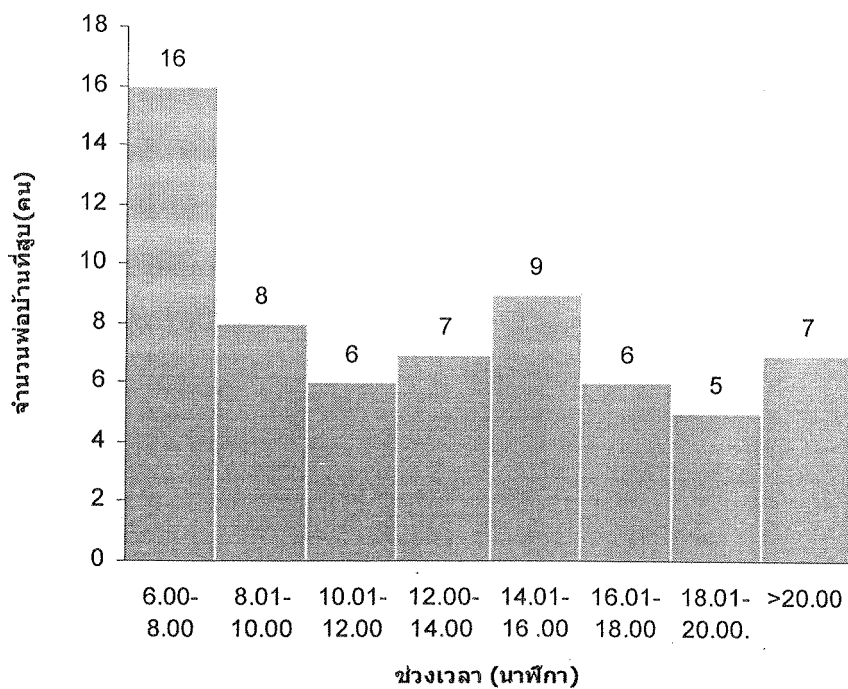
ข้อมูล	พ่อบ้าน (n=12)	แม่บ้าน (n = 12)	เด็กวัยประถม (n=13)	เด็กวัยมัธยม ต้น(n=13)	เด็กวัยมัธยม ปลาย (n=8)
อายุ (ปี)	21-74	34-51	10-13	14-15	15-17
จบการศึกษา					
ประถมศึกษา	6 คน	6 คน	กำลังศึกษา		
มัธยมศึกษา	3 คน	2 คน		กำลังศึกษา	กำลังศึกษา
ปริญญาตรี	3 คน	4 คน			
เพศ	ชาย	หญิง	ชาย 4 คน หญิง 9 คน	ชาย 9 คน หญิง 4 คน	ชาย 6 คน หญิง 2 คน
จำนวนเด็กเล็ก อายุต่ำกว่า 5 ปีใน บ้าน	0-1 คน	0 คน	0-1 คน	0-1 คน	0 คน
จำนวนเด็กวัยรุ่น ในบ้าน	0-3 คน	1-2 คน	1-5 คน	1-5 คน	1-2 คน
การรับรู้การสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน	—	สูบบุหรี่ โรงงาน บุหรีมวนเอง บุหรีทั้ง โรงงานและ มวนเอง	สูบบุหรี่ โรงงาน บุหรีมวนเอง	สูบบุหรี่ โรงงาน บุหรีมวนเอง บุหรีทั้ง โรงงานและ มวนเอง	สูบบุหรี่ โรงงาน บุหรีมวนเอง บุหรีทั้ง โรงงานและ มวนเอง
สูบบุหรี่กี่มวน	3-20	1-20	2-20	1-20	1-10
พ่อบ้านสูบบุหรี่ นานเท่าไร	—	2-18	3- หลายปี	15-หลายปี	6-50

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูล	พ่อบ้าน (n=12)	แม่บ้าน (n = 12)	เด็กวัยประถม (n=13)	เด็กวัยมัธยม ต้น(n=13)	เด็กวัยมัธยม ปลาย (n=8)
ส่วนใหญ่สูบบุหรี่ บ้าน/นอกบ้าน	- ในบ้าน - นอกบ้าน	- ในบ้าน - นอกบ้าน	- ในบ้าน - นอกบ้าน - ทั้งในบ้าน และนอกบ้าน	- ในบ้าน - นอกบ้าน - ทั้งในบ้าน และนอกบ้าน	- ในบ้าน - นอกบ้าน - ทั้งในบ้าน และนอกบ้าน
อยากสูบบุหรี่ หรือไม่	—	ไม่ อยากสูบบุหรี่	-อยาก สูบบุหรี่ (1/13 คน)	-อยาก สูบบุหรี่ (1/13 คน)	ไม่ อยากสูบบุหรี่
ตัว ทำเอง หรือไม่	—	สูบ 1 คน	สูบ 2 คน	สูบ 1 คน	สูบ 1 คน
คน ในบ้าน หรือไม่	—	สูบ (9/12 คน)	สูบ (9/13 คน)	สูบ (3/13 คน)	สูบ (5/8 คน)
ลักษณะบ้าน					
บ้าน กี่ชั้น	ส่วนใหญ่ 1 ชั้น	ส่วนใหญ่ 1 ชั้น	ส่วนใหญ่ 1 ชั้น	ส่วนใหญ่ 1 ชั้น	ส่วนใหญ่ 1 ชั้น
มี ระเบียง	ส่วนใหญ่ ไม่มี	ส่วนใหญ่ ไม่มี	ส่วนใหญ่ ไม่มี	ส่วนใหญ่ ไม่มี	ส่วนใหญ่ ไม่มี
มี บริเวณ บ้าน	ส่วนใหญ่ มี	มี ทุกบ้าน	มี ทุกบ้าน	มี ทุกบ้าน	มี ทุกบ้าน

ตารางที่ 3 ข้อมูลการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เริ่มสูบบุหรี่เมื่ออายุ		
15-20 ปี	9	75
20-30 ปี	3	25
จำนวนบุหรี่ที่สูบในหนึ่งวัน		
<5 มวน	4	33
6-10 มวน	5	42
11-20 มวน	3	25

รูปที่ 1 จำนวนพ่อบ้านที่สูบบุหรี่ในช่วงเวลาต่างๆในหนึ่งวัน

ข้อมูลการประชุมอภิปรายกลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มของพ่อบ้านและของแม่บ้านให้ความร่วมมืออย่างดี บรรยากาศเป็นกันเอง ให้ความเห็นและพูดคุยในประเด็นต่างๆอย่างมากมาย กลุ่มแม่บ้านที่มาร่วมประชุมมีความสนิทสนมกัน พูดคุยและเล่าสู่กันอย่างเฮฮา และให้ความรู้สึกล้ายการระบายให้พ่อบ้านเลิก ลดบุหรี่

กลุ่มเด็กระดับประถมศึกษาที่ร่วมประชุม เป็นหญิงส่วนใหญ่ บรรยากาศของการพูดคุยเป็นแบบเรียบง่าย มีบางคนค่อนข้างพูดน้อย ขี้อาย แต่ก็ให้ความเห็นอย่างไม่ลังเล

สำหรับเด็กระดับมัธยมศึกษาที่ร่วมประชุม เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น กลุ่มที่เข้าร่วมประชุมเป็นชายส่วนใหญ่ บรรยากาศการพูดคุยสนุกสนาน เด็กๆยินดีที่จะตอบและให้ความเห็น คุยล้ายกับจะแย่งกันพูด ได้ประเด็น และแง่คิดมากมาย

เด็กระดับมัธยมปลาย ที่เข้าร่วมประชุม แบ่งการพูดคุยเป็น 2 กลุ่มแยกชายหญิงโดยบังเอิญ ในกลุ่มเด็กวัยรุ่นชายการโต้ตอบกลุ่มเป็นไปอย่างรวดเร็ว การตอบจะฉาน มั่นใจ

การประชุมอภิปรายกลุ่มและการสัมภาษณ์เจาะลึกสถานการณ์การสูบบุหรี่ในบ้าน ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

พฤติกรรมการสูบบุหรี่

ชนิดบุหรี่ที่พ่อบ้านสูบมีทั้งยาเส้นและยาซอง(บุหรี่ที่ผลิตโดยโรงงาน) ยาเส้นมีหลายยี่ห้อ ได้แก่ แมวดำ แมวเขียว แมวแดง วัวแดง และวัวชน ซึ่งบางยี่ห้อก็มีกระดาษสำหรับมวนบุหรี่แถมให้ บางยี่ห้อต้องซื้อกระดาษมวนบุหรี่เอง ราคายาเส้นถุงละ 3-5 บาท มวนได้ประมาณ 10 มวน ส่วนบุหรี่ซองที่พ่อบ้านสูบ ยี่ห้อที่นิยมกันได้แก่ วันเดอร์เขียว เท็คซัส สายฝน กรองทิพย์ และมาโบโร ซึ่งสำหรับผู้ที่เคยทำงานต่างประเทศ พ่อบ้านบางคนสูบคละยี่ห้อแล้วแต่มีอะไรก็สูบได้

พ่อบ้านที่สูบบุหรี่ ทุกคนสูบก่อนแต่งงาน พ่อบ้านบางคนเริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่เป็นนักเรียน ประถมศึกษา บางคนเริ่มภายหลังจบชั้นประถมศึกษาไปแล้ว เช่น เริ่มสูบตอนเรียนมัธยมต้น บางคนเริ่มตอนทำงาน

เกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบ พบว่า ปริมาณการสูบบุหรี่ของพ่อบ้านมีความหลากหลาย ตั้งแต่ 3 มวน/วัน – 20 มวน(1 ซอง) และมีบางคนสูบมากกว่า 1 ซอง เกือบ 2 ซอง ส่วนช่วงเวลากการสูบมี 2 ลักษณะ คือ กลุ่มพ่อบ้านที่สูบเรื่อยๆ ไม่แน่นอน ได้ทุกเวลา มักสูบตอนว่าง ตอนเครียด สูบก่อนนอน บางคนสูบจนหลับ บุหรี่คาปาก จากคำกล่าวของลูกคนหนึ่งพูดถึงการสูบบุหรี่ของพ่อตนว่า “พ่อสูบบุหรี่จนหลับ บุหรี่ยังคาปากอยู่เลย” และของแม่บ้านคนหนึ่งบอกว่า “เดี๋ยวนี้ไม่สูบในบ้านเพราะ เคยสูบบุหรี่จนหลับ ไฟไหม้มุ้ง” ซึ่งพ่อบ้านในกลุ่มนี้บางคนจะสูบน้อยลงช่วงงานยุ่งมาก เพราะไม่ว่างสูบ

ส่วนพ่อบ้านอีกกลุ่มหนึ่ง จะเคยชินกับการสูบบุหรี่เมื่อทำกิจกรรมประจำวัน เช่น สูบตอนตื่นนอน หลังกินข้าว หลังดื่มกาแฟ ตอนเข้าห้องน้ำ ในวงเหล้าจะมีการสูบบุหรี่เสมอ การสูบบุหรี่ในวงเหล้าจะสูบบ่อยกว่าปกติโดยไม่เลือกยี่ห้อ ซึ่งบุหรี่จะหมดเร็วกว่าปกติ

สถานที่สูบบุหรี่ พ่อบ้านจะสูบบุหรี่ทั้งนอกบ้านและในบ้าน แต่ ถ้าสมาชิกในครอบครัวไม่อยู่บ้าน พ่อบ้านก็จะสูบในบ้าน ถ้าสมาชิกในครอบครัวอยู่ ก็จะไปสูบนอกบ้าน สำหรับพ่อบ้านบางคน ถ้ามีเด็กเล็กก็ไม่สูบในบ้าน แต่ถ้าเมาสุรา ถึงจะมีเด็กเล็ก ก็สูบในบ้าน

การสูบของพ่อบ้าน เกิดจากการติดบุหรี่ ถ้าไม่ได้สูบจะหงุดหงิด จะรู้สึกหิว ไม่อิม จากคำถามที่ว่า สูบทำไม ได้รับคำตอบว่า “มันคิดแล้ว สูบแล้วกระปรี้กระเปร่า ถ้าไม่ได้สูบ มันหิวเหมือนไม่อิม” พ่อบ้านบางคนบอกว่า “สูบบุหรี่แต่ไม่คิด แต่ก็ไม่เลิกสูบ”

ความเห็นของพ่อบ้านระหว่างยาของกับยาเส้น พ่อบ้านเข้าใจว่า บุหรี่ของจะแรงกว่า ส่วนยาเส้นมีอันตรายน้อยกว่าบุหรี่ของโรงงาน ถ้าเคยสูบแรงแล้ว มาสูบอย่างอ่อนกว่า มันจะรู้สึกคันคอไม่โล่ง เกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้รับการบอกเล่าของพ่อบ้านว่า “สูบยาเส้นมันไม่ทน จะหิวบ่อยกว่าสูบยาของ แต่บางครั้งไม่มีเงินก็ต้องสูบยาเส้น ยาเส้นจุนกว่า” ความเห็นของพ่อบ้านอีกคนหนึ่งบอกว่า “บุหรี่ของจะไม่จุนแต่แรงกว่ายาเส้น ถ้าสูบบุหรี่ของจะทนกว่า ไม่หิวเร็ว” ส่วนบุหรี่ของยี่ห้อสายฝนของสี่เขียวจะนิยมกันในกลุ่มพ่อบ้าน เพราะจะอ่อน และราคาไม่แพงมาก

คนในครอบครัวรู้สึกและแสดงออกอย่างไรกับการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน

พ่อบ้าน ในความรู้สึกของพ่อบ้าน จะรู้สึกว่าการสูบในบ้าน แม่บ้านก็จะไม่มีปัญหากับการสูบบุหรี่ จะมีก็เพียงแต่บ่นว่าเหม็นไม่ชอบ ทำให้กลิ่นบุหรี่ยิ่งติดของใช้ และที่ห่วงสุขภาพของพ่อบ้าน ส่วนลูกก็บ่นอยู่เหมือนกันว่าการสูบบุหรี่ของพ่อทำให้เหม็น สำหรับบางครอบครัว ลูกจะก็ไม่ว่าอะไรเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของพ่อ เพราะเกิดความเคยชินที่เห็นพ่อสูบมาตั้งแต่เกิด จึงคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดา จากคำบอกเล่าของพ่อบ้านคนหนึ่งเกี่ยวกับความรู้สึกของลูกที่เคยชินกับการสูบบุหรี่ของพ่อว่า “เขาเกิดมา พ่อก็สูบแล้ว” “การสูบบุหรี่คงเป็นของจำเป็นที่ผู้ใหญ่เค้าต้องใช้กัน”

แม่บ้าน บอกความรู้สึกเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของพ่อบ้านว่า ไม่อยากให้พ่อบ้านสูบในบ้าน เพราะเหม็น และทำให้ทั้งบ้านเป็นภูมิแพ้ การที่แม่บ้านบ่นมากๆ และบ่อยๆ ทำให้พ่อบ้านก็ไม่กล้าสูบในบ้าน แต่ก็ยังไม่เลิกสูบ ก็ยังคงสูบเรื่อยๆ แม่บ้านทุกคนรับรู้การสูบบุหรี่ของพ่อบ้านก่อนแต่งงาน แต่ก็ไม่ว่าอะไร เพราะคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดาในสมัยนั้น แต่ตอนนี้สังคมเปลี่ยนไป สังคมรังเกียจการสูบบุหรี่ พ่อบ้านก็รู้แต่ก็ยังสูบ แม่บ้านรู้สึกว่าการสูบบุหรี่มันอันตรายกว่าดื่มเหล้าเพราะคนอื่นได้รับควันบุหรี่ด้วยหลายคน “กินเหล้าดีกว่า มันตายคนเดียว” “ไม่รู้จะสูบทำไม” แม่บ้านคนหนึ่งกล่าว มีแม่บ้านคนหนึ่งเคยสูบบุหรี่ ก็สูบนานๆครั้ง แต่ตอนนี้ก็เลิกแล้ว เพราะรักลูก ไม่อยากให้ได้รับอันตรายจากควันบุหรี่

เด็กวัยประถม ให้ความรู้สึกต่อการสูบบุหรี่ของพ่อว่า “หนูรู้สึกปวดหัว เหมือนควันไม่ยอมให้พ่อสูบ” แม่ก็บ่นพ่อบอกให้เลิกบ่อยๆ พ่อก็หลบ แม่ด่าพ่อไม่ยอมให้พ่อสูบ ไล่ให้พ่อไปสูบข้างนอกเสมอ เด็กบางคนเห็นพ่อสูบไม่กล้าบอก ไม่กล้ายุ่งเรื่องส่วนตัวของพ่อ และก็เดินหนี “พ่อสูบผมก็เดินไปข้างนอก” บางทีเปิดพัดลมพัดไล่ควันออกไป บางคนชินแล้ว แต่ก็กลัวพ่อตายเพราะสูบบุหรี่

เด็กวัยมัธยมต้น ให้ความรู้สึกเมื่อเห็นพ่อสูบบุหรี่ว่า จะรู้สึกปวดหัว เหมือนควันไม่ยอมให้พ่อสูบ แต่ก็ชินแล้วจนกลายเป็นเรื่องธรรมดาไปแล้ว บางครั้งเมื่อพ่อสูบบุหรี่ แม่ก็จะด่า แต่พ่อไม่ฟังเดินหนี หลบหน้าไป พี่สาวก็ว่าพ่อเหมือนกัน แม่ก็บ่นบ่อยๆและบอกว่า “คุณทำไม มันเปลือง”

เด็กวัยมัธยมปลาย รู้สึกว่าการที่พ่อสูบบุหรี่เป็นเรื่องเคยชินไปแล้ว รู้สึกธรรมดา แต่ก็ไม่ยอมให้พ่อสูบ เพราะห่วงสุขภาพ การสูบจะทำให้สุขภาพของพ่อเสีย เพราะมีสารนิโคติน การสูบบุหรี่จะทำให้เหม็น เด็กคนหนึ่งซึ่งเคยสูบบุหรี่ แต่ตอนนี้เลิกแล้วบอกว่า “ถ้าคนอื่นสูบ จะเหม็น แต่สูบเองไม่เป็นไร”

ผลกระทบของการสูบบุหรี่ในบ้าน (ด้านสุขภาพและเศรษฐกิจ)

พ่อบ้านที่สูบบุหรี่จะมีความรู้สึกว่าการสูบบุหรี่ของตนเอง ไม่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในบ้านมากนักเพราะคิดว่า ค่าใช้จ่ายในการสูบบุหรี่แต่ละวัน ไม่ได้มากมายอะไรจึงไม่น่าจะมีผลกระทบทางการเงิน “ใช้เงินในการซื้อบุหรี่วันละ 45 บาทไม่กระทบรายได้” ซึ่งเป็นเพราะพ่อบ้านไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวซึ่ง ส่วนใหญ่แม่บ้านจะเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องเกี่ยวกับรายจ่ายของครอบครัวทั้งหมด โดยในบางครอบครัวนั้นแม่บ้านกลับเป็นผู้หาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวแต่เพียงผู้เดียว ในความเห็นของแม่บ้านและผู้ที่อยู่ในครอบครัว จะรู้สึกว่า การสูบบุหรี่ของพ่อบ้านมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของครอบครัว ดังคำพูด

แม่บ้าน “เงินที่ใช้ในการซื้อบุหรี่วันละร้อยบาทกระทบเงินในบ้านมาก ทำให้ไม่มีเงินพอใช้จ่ายที่จำเป็นในบ้าน”

เด็กมัธยมต้น “แม่หาเงินคนเดียว รายจ่ายสำหรับบุหรี่ประมาณ 40-60 บาท”

เด็กมัธยมปลาย “รายจ่ายซื้อบุหรี่ประมาณ 70%ของรายจ่ายทั้งหมด กระทบมากไม่พอใช้”

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าในชนบทนั้น การสูบบุหรี่ของพ่อบ้านมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวอย่างเห็นได้ชัด แต่พ่อบ้านผู้สูบบุหรี่มักจะไม่มีรู้สึกเช่นนั้นเพราะ ไม่ใช่ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายของครอบครัว

จากการรับรู้ในเชิงประจักษ์ของผู้สูบบุหรี่และครอบครัวเกี่ยวกับสุขภาพของตัวผู้สูบบุหรี่เองหลายครอบครัวจะยังไม่ได้รับผลกระทบทางด้านสุขภาพเพราะยังสูบบุหรี่มาไม่นานนัก ยังเห็นว่าตัวผู้สูบบุหรี่ยังคงมีสุขภาพแข็งแรงอยู่ อ้วนท้วน ไม่มีโรคภัย แต่พ่อบ้านที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่มักจะ

เริ่มปรากฏผลกระทบทางด้านสุขภาพให้เห็น เช่น ไอ ฟันเหลืองดำ เป็นโรคหัวใจ เป็นโรค โคล레스เตอรอล ยूरिकสูง ผอม ถูๆ บางคนรู้สึกว้า พ่อสูบบุหรี่จนโทรม ชูบพอมมาก ผมร่วง บางคนมีอาการเป็นโรคปอดต้องเข้าโรงพยาบาล ซึ่งพ่อบ้านบางคนก็รับรู้ถึงผลกระทบของการสูบบุหรี่ของตนเองโดยสังเกตจากอาการที่ทั้งยังไม่ได้เกิดโรคที่เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ดังคำพูดของพ่อบ้านที่ว่า “สูบบุหรี่มากๆ ตอนเช้าเสลดมันจะเยอะ เต็มเลย”

นอกจากมีผลกระทบต่อสุขภาพของพ่อบ้านผู้สูบบุหรี่เองแล้ว การสูบบุหรี่ในบ้านของพ่อบ้าน ยังมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของบุคคลอื่นๆ ในครอบครัวด้วยและไม่มีบุคคลในครอบครัวคนใดเลยที่ชอบให้มีการสูบบุหรี่ในบ้านเพราะ การสูบบุหรี่ในบ้านจะทำให้ผู้อื่นรู้สึกเหม็น รบกวน ความเป็นอยู่

เด็กประถม “พ่อสูบบุหรี่รบกวนเรา รับควันเข้าไป ทำให้เราไอ”

เด็กประถม “สูบลางคิ่นทำให้เหม็น นอนไม่หลับ”

นอกจากนี้การสูบบุหรี่ยังส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในครอบครัวโดยก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทเนื่องจากการใช้เงินในการสูบบุหรี่ ซึ่งพ่อบ้านต้องขอเงินที่ใช้ในการสูบบุหรี่จากแม่บ้านทำให้เกิดการทะเลาะกัน “พ่อขอเงินสูบบุหรี่ แม่ไม่ให้เงินก็ทะเลาะกัน” “ถ้าไม่ได้เงินไปซื้อ ก็เหมือนเป็นโรคประสาทไปเลย”

พ่อสูบบุหรี่มีผลทำให้คนในบ้านสูบบุหรี่หรือไม่

การสูบบุหรี่ของพ่อบ้านไม่ได้มีอิทธิพลที่จะทำให้อีกชายคิดที่จะสูบบุหรี่ตามพ่อเพราะ ลูกผู้ชายจะไม่ได้นำพ่มาเป็นแบบอย่างในเรื่องของการสูบบุหรี่

เด็กประถม “ไม่ยอกสูบ เหม็น ”

เด็กมัธยมต้น “ไม่รู้จะสูดไปทำไม ไม่ยอก”

พ่อบ้าน “ผมว่าไม่เกี่ยวนะ บางครั้งพ่อไม่สูบบุหรี่นะ แต่สังเกตว่า ดูว่าลูกเค้าสูบนะ”

แต่การสูบบุหรี่ของลูกผู้ชายทั้งหมดจะได้รับอิทธิพลจากเพื่อนและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เด็กมัธยมต้น “ผมไม่ได้เอาอย่างพ่อ พ่อสูบผมไม่ชอบเลยที่ผมสูบเพราะเพื่อนๆ มันสูบกันทุกคน”

แต่การสูบบุหรี่ของพ่อกลับมีอิทธิพลต่อลูกสาว มีเด็กนักเรียนหญิงคนหนึ่งบอกว่า “เห็นพ่อสูบก็ยอกสูบ ยอกรู้ว่าเป็นอย่างไรแล้วก็ลองสูบเพราะอยากรู้นี่แหละ” และเด็กคนนี้ก็สูบบุหรี่มา มากกว่า 5 ครั้งตั้งแต่ชั้นประถมในห้องน้ำของโรงเรียน

ความพยายามที่จะเลิกสูบบุหรี่

จากคำบอกเล่าที่ได้จากกลุ่มที่ศึกษา พบว่าความพยายามที่จะเลิกสูบบุหรี่สำหรับคนที่คิดแล้ว จะเป็นเรื่องยาก แต่ก็ให้ข้อคิดว่า สิ่งสำคัญที่จะให้เลิกหรือลดสูบบุหรี่ได้นั้น คือ ตัวผู้สูบเอง ครอบครัว(ลูกจะมีอิทธิพลมากกว่าแม่) และสังคมในชุมชน นอกจากนี้ การเจ็บป่วยเป็นเหตุผลสำคัญเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เลิกบุหรี่ได้ การบอกกล่าวของแต่ละกลุ่มที่ศึกษาในเรื่องดังกล่าว มีดังนี้

พ่อบ้าน ทุกคนเคยคิดจะเลิก รู้ว่าไม่มีประโยชน์อะไร แต่เลิกไม่ได้ เพราะมันเคยชิน เวลาดื่มกาแฟต้องสูบบุหรี่ เวลาเข้าห้องน้ำ ถ้าเคยสูบบุหรี่ก็ต้องสูบบุหรี่ทุกครั้ง “เลิกไม่ได้เพราะใจยังไม่พร้อม”

พ่อบ้าน บางคนถึงขนาดกล่าวว่า “เลิกสูบบุหรี่ตายซะดีกว่า”

บางคนเคยเลิกแล้ว 2-3 เดือน บางคน 2-3 ปี บางคนเคยเลิกนานถึง 9 ปี แต่ก็กลับมาสูบบุหรี่อีก เหตุที่เลิกก็ต่างกันไป เช่น “เลิกตอนมีลูก” “ตอนไปประชุมที่กรุงเทพฯ ขึ้นรถเมย์ ไปประชุมแล้วมีคนสูบบุหรี่มาถูกละเลย ทำให้เสียเสียง กลิ่นมันติด เลยเลิกสูบบุหรี่” “กินยาไม่ชงกินให้เลิก” เลิกเพราะสุขภาพ บางคนไอบาก บางคนเป็นไข้ เจ็บคอ มีกลิ่นปาก ตอนเลิกก็ไม่เห็นเป็นอะไร ไม่ทรมาน “เขาว่าลงแดงตอนเลิกนะ ผมไม่เห็นเป็นเลยนะ แต่ก่อนผมเคยเฮโรอีนด้วย ผมยังเลิกได้เลย เฮโรอีนเลิกยากต้องนอนทรมานเป็นวัน แล้วเราก็เลิกได้” คนในครอบครัวก็บอกให้เลิก เขาหมั่นลูกมีส่วนทำให้เลิกมาก แม่บ้านบ่นมากแต่ก็เลิกไม่ได้ ครอบครัวมีผลให้เลิกมากกว่าเพื่อน และที่สำคัญตัวเราเองสำคัญที่สุด

เหตุผลที่เคยเลิกแล้วกลับมาสูบบุหรี่ เพราะมันอดไม่ได้ “เลิกแต่กะอดบได้กะคิดอยากคือเก่า” บุหรี่มันซื้อง่าย พบปะเพื่อนก็สูบบุหรี่ ถ้าว่างๆก็สูบบุหรี่ ถ้างานยุ่ง ไม่มีเวลาสูบบุหรี่ แต่ถ้าเครียดก็จะสูบบุหรี่

แม่บ้าน เล่าถึงพ่อบ้านที่สูบบุหรี่ว่า “เขาก็คิดว่าจะเลิก แต่เขาทำไม่ได้ เขามลุกอมเอาไว้พยายามอม แต่ก็ไม่ได้เลิก ดึกคาแฟด้วย ดื่มวันละ 3 ถ้วยขึ้นไป ตอนทำท่าจะหยุดสูบบุหรี่ได้ 3-4 วัน ก็จะกระวายเป็นกระวาย หายใจไม่อิ่ม แล้วกลับสูบบุหรี่จัดกว่าเดิม” แม่บ้านพยายามบอกให้พ่อบ้านเลิกสูบบุหรี่ และคอยบ่นว่าเมื่อเห็นพ่อบ้านสูบบุหรี่ ได้รับคำตอบจากพ่อบ้านว่า “ผมมีอะไรผิด” “ลงทุนมาหลายจะเขาได้จังได้” แม่บ้านคนหนึ่งบอกอย่างหมดหวังว่า “บังคับขู่เข็ญอย่างไรก็ไม่เลิก บ่นมากๆเขาก็จะชังเรา” “หมดหวังแล้ว คนที่ติดก็ให้ตายไปแหละ อย่าให้มีคนใหม่สูบบุหรี่เพิ่มอีกเลย”

มีบางคนเลิกได้ ก็เพราะป่วย เป็นภูมิแพ้ เจ็บคอ มีคนหนึ่งเป็นเส้นเลือดในสมองแตก ก็หยุดสูบบุหรี่ตั้งแต่นั้น มีบางคนลดสูบลงตอนมีลูกคนแรก จะห่างๆการสูบบุหรี่ คำถามที่ว่าอะไรทำให้เขาเลิกสูบบุหรี่ ได้รับคำตอบว่าที่แตกต่างกันไป คือ “50:50 ระหว่างโรคกับตัวเอง” “30:70 ระหว่างลูกกับตัวเอง”

เด็กวัยประถม เล่าว่าใจของพ่อก็อยากเลิกสูบบุหรี่ แต่มันเลิกไม่ได้ เพราะมันติด ถ้าจะให้เลิก ต้องเอาเงินไปซ่อน ถ้าจะมีใครบอกให้พ่อบ้านเลิกสูบบุหรี่ ระหว่างแม่กับลูก พ่อบ้านจะเชื่อลูกมากกว่าแม่ แต่พ่อบ้านจะเชื่อยายมากกว่าลูกและแม่ พ่อบ้านบางคนลดสูบบุหรี่ได้เพราะเห็นญาติตาย

เนื่องจากการกินเหล้า พ่อบ้านบางคนเคยลดได้ ตอนมีลูก ทั้งๆที่รู้สึกอยากให้พ่อเลิกบุหรี่ แต่เด็กบางคนแสดงความรู้สึกว่า ไม่กล้าบอกให้พ่อเลิก ไม่เคยถามพ่อว่าสูบบุหรี่ทำไม เพราะอาย แต่ต่อไปนี่ถ้าพ่อใช้ไปซื้อ จะไม่ไปซื้อให้

เด็กมัธยมต้น ให้ความเห็นว่าไม่มีทางที่พ่อจะเลิกบุหรี่ได้ ถึงพ่อจะรักแม่มาก แม่ก็บอกให้เลิก แต่ไม่เลิก อาจต้องตายถึงจะเลิก “พ่อไงก็ไม่เลิก ต่อให้ตายก็ไม่เลิก” เด็กให้ความรู้สึกว่าการสูบบุหรี่น่าจะเลิกง่ายกว่าเหล้า แต่ถ้าไม่ได้สูบบุหรี่เคยบอกว่า จะหายใจไม่ออก มันคิดแล้ว พ่อเคยเลิกได้ 2-3 เดือน แล้วก็สูบบุหรี่อีก พ่อบอกว่า “มันอยากอยู่” ไม่รู้จะมีวิธีไหนแล้ว คิด ไม่ออก

เด็กมัธยมปลาย ถ้าคนในครอบครัวบ่น พ่อก็เดินหนีเลย บอกให้พ่อเลิกบุหรี่เป็นประจำ ก็ไม่ได้ผล “ผมก็สูบ น้องชายผมก็สูบ พ่อก็เคยห้ามไม่ให้สูบ บอกว่าถ้าจะสูบก็สูบให้เห็น” จากคำถามที่ว่า จะเลิกได้อย่างไร ได้รับคำตอบว่า “ผมเลิกแล้ว เพราะแฟนค่า บอกให้เลิก” ความเห็นอื่นๆเช่น ถ้าวัยรุ่นจะไม่สูบ สถานที่ต้องสะอาด ห้องน้ำต้องสะอาดตา ไม่มีสิ่งสกปรก ต้องมีคนเข้าบ่อย คนพลุกพล่าน เพราะกลัวจะเหม็น สำหรับน้องผมก็จะพาน้องไปคบเพื่อนที่ดีๆ ไปที่ๆคนไม่สูบบุหรี่ เล่นกีฬา เล่นไปเรื่อยๆ แต่ถ้าอยู่กับผู้ใหญ่ก็น่าเบื่อ เลยจะไปสูบบุหรี่ เด็กบางคนพูดว่า พ่อเริ่มสูบบุหรี่ลดลง เพราะสุขภาพไม่ค่อยดี กำลังไม่ดี เด็กทุกคนให้ความเห็นว่า คนในครอบครัวมีผลต่อการลดบุหรี่ของพ่อบ้านบ้าง แต่ไม่มาก

ความรู้เรื่องการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพ

ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพ ทุกคนตอบอย่างไม่ลังเลว่า การสูบบุหรี่มีอันตรายต่อสุขภาพ คำตอบของแต่ละกลุ่มที่ศึกษา คือ

พ่อบ้าน พ่อบ้านรู้การสูบบุหรี่ไม่ดีต่อสุขภาพ ไม่อยากให้คนในบ้านสูบ แต่ตัวเองคิดแล้วเลิกยาก

แม่บ้าน พ่อบ้านเขารู้แต่เขาก็เฉย เรารู้ว่าคนสูบได้ควันแต่คนไม่สูบที่อยู่ใกล้ จะได้รับควันมากกว่า คนในบ้านสูบบุหรี่คนเดียว ทุกคนในบ้านได้รับควันหมด แต่กินเหล้าก็กินไปคนเดียว อันตรายคนเดียว

เด็กวัยประถม ถ้ามีลูกยังเล็ก มีภูมิคุ้มกันไม่ดี ก็จะช่วย โทษของบุหรี่ทำให้ถุงลมโป่งพอง ทุกคนในบ้านก็รู้ ความรู้โทษภัยของบุหรี่จากหนังสือสารคดี

เด็กวัยมัธยมต้น สูบบุหรี่จะทำให้เกิดโรคปอด มะเร็ง

เด็กวัยมัธยมปลาย การสูบบุหรี่เป็นอันตรายกับผู้อื่น ทำให้เป็นโรคปอด

ผลของโครงการรณรงค์ต่างๆ

ห้ามเด็กอายุน้อยกว่า 18 ปีซื้อบุหรี่ ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ได้ผล เด็กยังคงซื้อได้โดยพ่อใช้ให้ไปซื้อที่ร้านค้าใกล้บ้าน ซึ่งรู้จักกันดี ไม่เคยมีตำรวจจับ ไม่มีใครว่า เป็นเรื่องปกติ ทุกคนรับรู้แต่ไม่มีการตักเตือน เด็กๆที่ถูกพ่อใช้ไปซื้อบุหรี่ก็รู้ว่า กฎหมายห้ามขายบุหรี่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี แต่ก็ไม่กลัว มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่คิดว่ามีผลบ้าง และกลัวถูกจับ

รูปนำกล้วข้างของบุหรี่ ทุกคนก็คิดว่ามีส่วนบ้างเพราะมันน่ากลัว น่าเกลียด แต่ก็คิดว่าไม่มีผลให้เลิกสูบ จากคำกล่าวของพ่อบ้านที่ว่า “มันอยู่ในห่อก็จริง แต่ดูบ่ดูคูด มันก็ตายกะ เลยคูด” แม่บ้านคนหนึ่งเล่าว่า “ทุกคนเห็นว่ารูปนำกล้วแต่ห้ามไม่ได้หรือกที่จะให้หยุดบุหรี่ ก็ใช้ดินสอดขีดฆ่ารูป หรือฉีกซองทิ้งไม่ให้เห็น เปลี่ยนใส่ถุงพลาสติกแทน จะได้รู้สึกดี” เกี่ยวกับเรื่องนี้ แม่บ้านหลายคนพยักหน้ารับว่าเป็นจริงอย่างที่เล่า

การเพิ่มราคาบุหรี่ คงไม่มีผลให้เลิกสูบบุหรี่ แพงมากก็หันไปสูบที่ราคาถูกกว่า หรือสูบยาเส้นก็ได้ ซึ่งราคาถูกมาก 3-5 บาท มวนได้ถึง 10 มวน และสามารถปลุกเองก็ได้ ความเห็นของเด็กวัยมัธยมต้นและมัธยมปลายคิดว่า ไม่มีผลต่อการเลิกสูบบุหรี่ของพ่อ แต่อาจจะมีผลต่อการสูบบุหรี่ของเด็ก เพราะไม่มีเงินซื้อ

การโฆษณาณรงค์ ก็มีผลต่อสังคม ทำให้สังคมรังเกียจ พ่อบ้านคนหนึ่งกล่าวว่า “รู้ว่าวันนู่นนี่ เป็นพิษกับคนรอบข้างอย่างโฆษณาที่เขาไปนั่งแล้ว บอกว่า คุณ เราไม่รู้จักกันแล้วคุณมาทำร้ายฉันทำไม ก็จริงของเค้านะ สมัยเมื่อก่อนที่ผมดูคนนะดูคูดที่ไหนก็ได้นะ เดินดูตามป้ายรถเมล์ แต่เดี๋ยวนี้เรามาเหมือนตัวตลกไปแล้วนะ” แต่ทุกคนเห็นว่า คงมีผลต่อการเลิกสูบบุหรี่

เขตปลอดบุหรี่ในสถานที่ต่างๆ แม่บ้านส่วนใหญ่เห็นว่าการมีเขตปลอดบุหรี่ ยังทำกันอย่างไม่จริงจัง มีป้ายให้เห็น แต่ก็ยังเห็นคนสูบอยู่ ดังคำบอกเล่าของแม่บ้านคนหนึ่งว่า “ไม่มีผลหรือสถานที่ต่างๆก็ยังมีคนสูบอยู่ ก็ต้องเข้มงวดกันจริงๆ อาจจะดี ”

ข้อเสนอแนะให้เลิก อดบุหรี่

พ่อบ้าน ให้ความเห็นว่า

“เลิกโฆษณา ให้การต่อต้านทำเป็นสังคม”

“ถ้าจะให้หยุด ก็ต้องเขาผลิต”

“ผมว่ารณรงค์อย่างนี้นะ ทำให้เห็นโทษของบุหรี่แล้ว ก็คนที่ดูบุหรี่จะเข้ากับใครไม่ค่อยได้ เวลานั่งที่ไหนก็ต้องหนีไปสูบที่อื่น”

“ก็อยากให้โฆษณา(ต่อต้านการสูบบุหรี่)เอาไว้อายากให้เห็นโทษบุหรี่มากมายแล้วคนก็จะเลิกไปเอง”

แม่บ้าน ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

“อยากให้ โรงเรียนเข้มงวดกว่าเด็กน้อยดูคั่นเยอะ เด็กน้อยไปซื้อดีแท้”

“ไม่อยากให้มีบุหรี่เลย ไม่ผลิต และห้ามนำเข้า”

“อยากให้เลิกขายไปเลย”

“สถานที่ตามโรงพยาบาลไม่นำทำที่สูบบุหรี่เลย ต้องห้ามเด็ดขาด”

เด็กวัยประถม

“ออกกฎหมาย ให้เลิกสูบ ไม่อยากให้ผลิต”

“ให้เข้มงวดเด็กอายุ 18 ไปซื้อบุหรี่”

เด็กวัยมัธยมต้น

“ไม่มีความเห็นประเด็นนี้”

เด็กวัยมัธยมปลาย

“ขึ้นราคา ห้ามขาย”

“ปิดโรงงานบุหรี่ทั่วประเทศ

“ถ้าไปซื้อบุหรี่เมืองนอก ชื่อไม่ไหว สูบบุหรี่มวนเองอันตรายน้อยกว่า”

“ทำกิจกรรมยามว่าง ทำงานอดิเรกมันช่วยลดได้”

เคยได้ยืมบ้านปลอดบุหรี่หรือไม่

มีบางคนเคยได้ยืมบ้านปลอดบุหรี่ และให้คำตอบว่า

“ก็เคย แต่ไม่เคยเห็นว่าเป็นอย่างไร”

“เคยได้ยืม แต่ไม่รู้”

“เหมือนจะเคยได้ยืม”

และระบุว่าเคยได้ยืมจากที่วี วิทยุ ญาติบอก มีหนึ่งคนที่ตอบว่าไม่เคยได้ยืม “เคยได้ยืมแต่เขตปลอดบุหรี่”

การเริ่มสูบบุหรี่ของวัยรุ่น

กลุ่มพ่อแม่บ้านบอกความรู้สึกว่า เด็กวัยรุ่นสมัยนี้สูบบุหรี่ตั้งแต่เด็ก เริ่มสูบเร็วกว่าสมัยก่อน ส่วนใหญ่ผู้ชายสูบ ผู้หญิงไม่ค่อยเห็นสูบ พ่อบ้านยังให้ความเห็นต่ออีกว่า ถ้าเด็กผู้หญิงสูบบุหรี่ เกือบ ไม่ควรสูบ การเริ่มสูบบุหรี่ของเด็กเกิดจากสูบตามเพื่อน และสถานที่ที่สูบจะเป็นที่โรงเรียน ส่วนใหญ่

แม่บ้านคนหนึ่งกล่าวว่า สังคมสูบกันเยอะ พระก็สูบ คนมีความรู้ก็สูบ เด็กก็เห็น คิดว่าอาจทำให้เด็กสูบบุหรี่ตาม

กลุ่มเด็กนักเรียนมัธยมปลาย เล่าว่า เพื่อนมีไม่เกิน 5 เปอร์เซนต์ ที่ไม่เคยลองสูบ และก็จะติดครั้งต่อครั้ง ส่วนใหญ่ตามเพื่อนและเริ่มสูบครั้งแรกที่โรงเรียน

การสัมภาษณ์เจาะลึกเด็กนักเรียนมัธยมต้นคนหนึ่งซึ่งสูบบุหรี่ มีแม่ทำงานโรงงานแพ็คไก่กับพี่สาว พ่อทำงานรับจ้างทั่วไป เล่าว่า พ่อสูบบุหรี่ตั้งแต่จำความได้ ส่วนตัวเองเริ่มสูบบุหรี่ตอน ป.6 ที่หัดขโมยบุหรี่พ่อสูบ สูบแล้วรู้สึกเมา จนนอนไปไหนไม่ได้ คิดว่าจะไม่สูบอีกแล้ว แต่ก็สูบอีกที่โรงเรียน เพราะเพื่อนชวนสูบ สูบประมาณ 10 กว่าครั้ง จึงหายเมา เคยหยุดสูบตอน ม.1 ได้ 2 เดือนกลับมาสูบอีกเพราะเพื่อชวน และก็เกิดอาการอยากสูบกรองทิพย์ สูบวันละ 5-6 มวน รวมกับเพื่อน 2 เพื่อน ใช้เงินที่ได้มาโรงเรียนวันละ 20 บาท ใช้ซื้อบุหรี่มวนละ 5 บาท ที่สูบบุหรี่กรองทิพย์เพราะมันไม่ฉุน เพื่อนที่ไม่สูบก็เดือนบ่อยๆ พ่อรู้ว่าสูบก็นอกใจให้เลิกถึง 7 ครั้ง โดยให้เหตุผลว่า “ติดแล้ว เลิกยาก” ครูไม่เคยสอนเรื่องบุหรี่ มีสอนที่เป็นเนื้อหาบรรยายเรื่องโทษและส่วนประกอบของบุหรี่ สอนสองสามวันก็สอบเลย มีอบต.ที่นัดไปสอนด้วย

นักเรียนชายซึ่งกำลังเรียนในระดับมัธยมต้น การเรียนไม่ดี บางครั้งได้ที่สุดท้าย ตอนนี้อยู่กับย่า พ่อกับแม่แยกทางกัน แม่ไปอยู่เยอรมัน 1 ปีแล้ว บางครั้งก็ไปนอนกับพ่อ ได้เล่าถึงการสูบบุหรี่ครั้งแรกว่า เพิ่งเริ่มสูบเดือนที่แล้ว พี่และกลุ่มเพื่อนของพี่ให้สูบ ถ้าไม่สูบ เขาจะเตะ “ให้สูบจนหมดมวน ฆ่าเลย ย่าได้กลิ่นบุหรี่จากปาก ปู่ก็ตี ไม่กล้าบอกว่าย่าให้สูบ กลัวพี่จะตี” ย่าให้เงินวันละ 20 บาท ห่อข้าวไปโรงเรียน เงินใช้ซื้อขนม บางครั้งเงินก็เหลือ บางครั้งก็ไม่เหลือเงิน เพราะซื้อปลากัด “ชอบเลี้ยงปลากัด สนุกดี” นอกจากนี้ ได้แสดงความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ว่า “ไม่อยากสูบ ใครรู้ใครก็ว่า ใครก็ค่า”

วัยรุ่นชายอายุ 17 ปี มีพี่น้อง 2 คน เป็นน้องชายอายุ 16 ปี เล่าให้ฟังว่า เริ่มสูบบุหรี่ตอนอยู่มัธยมต้น เพราะเพื่อนชวน สูบที่ห้องน้ำโรงเรียน สูบวันละนิด ที่เหลือก็หนีบไว้ที่ข้างฝา แล้วก็มาสูบต่อได้ 3-4 วันจนหมด เวลาสูบไปกันเป็นกลุ่มๆ ถ้าได้สูบสัก 1 อาทิตย์ ก็จะติด สูบใหม่ๆ ก็สำคัญ วันที่สองก็ยังสำคัญ พ่อและแม่ก็บอกให้เลิกแต่ไม่เลิก ตอนนี้อยู่สารพัดช่าง ได้เงินวันละ 50 บาท ทำงานด้วยตอนว่าง แต่ตอนนี้เลิกสูบบุหรี่แล้ว เพราะแฟนให้เลิก ส่วนน้องชายก็สูบบุหรี่ สูบตามเพื่อน เป็นกลุ่มเพื่อนที่ไม่ดี น้องได้เงินวันละ 20 บาท แม่ก็รู้และก็บอกให้น้องเลิก พ่อไม่รู้ “ผมก็บอกให้น้องเลิก จะทำให้เลิกได้ ให้คบกับเพื่อนดีๆ”

อภิปรายผล

ตามที่ทราบกันดีแล้วว่า การสูบบุหรี่นั้น ผู้ที่สูบจะได้รับสารเคมีที่เกิดจากการเผาไหม้มากกว่า 4000 ชนิด ซึ่งมีผลต่อการทำงานของอวัยวะต่างๆในร่างกาย และในจำนวนสารเคมีเหล่านี้มีสาร 60 ชนิดที่เป็นสารก่อมะเร็ง การสูบบุหรี่ไม่ได้เป็นอันตรายเฉพาะผู้สูบเท่านั้น ผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ต้องจำยอมอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีควันบุหรี่และสูดควันบุหรี่เข้าไป ส่งผลต่อสุขภาพ เช่น มีปัญหาต่อมทอนซิลอักเสบ (4) และระบบทางเดินหายใจ (5) การดำเนินโครงการ “บ้านปลอดบุหรี่” เป็นความพยายามของหลายองค์กร เพื่อให้ผู้สูบบุหรี่ลด ละ เลิกการสูบ และสมาชิกครอบครัวซึ่งที่ไม่สูบจะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อม ที่ปลอดควันบุหรี่ การอภิปรายผลการศึกษาสถานการณ์การสูบบุหรี่ของพ่อบ้านในชนบท ความรู้สึกของคนในครอบครัวต่อการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน ตลอดจนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลิก ลด ละ การสูบบุหรี่ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

บ้านไม่ปลอดบุหรี่...มีใครบ้างที่สูบบุหรี่ในครอบครัว

นอกจากพ่อบ้านแล้ว ในครอบครัวมีญาติผู้ใหญ่ เช่น ลุง ป้า น้า อา ซึ่งส่วนใหญ่ก็สูบบุหรี่ มีแม่บ้านบางบ้านเท่านั้นที่สูบบุหรี่ และญาติส่วนใหญ่ที่สูบบุหรี่ เป็นญาติผู้ชาย (9/13 ครอบครัว) สำหรับเด็กวัยเรียนที่มีพ่อสูบบุหรี่ มีบางครอบครัวที่มีเด็กสูบบุหรี่ เด็กที่สูบบุหรี่ทั้งที่อยู่ในวัยประถมและมัธยม จากผลการศึกษาชิ้นนี้ยังรายงานของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ร่วมกับสำนักวิจัยเอแบคโพลล์⁽⁶⁾ ซึ่งพบว่า มีบุคคลภายในบ้านที่สูบบุหรี่เป็น ลุง/ป้า/น้า/อา สูบบุหรี่ร้อยละ 18.3 มีปู่หรือตาสูบบุหรี่ ร้อยละ 8.2 มีพี่สูบบุหรี่ ร้อยละ 6.0 มีแม่สูบบุหรี่ ร้อยละ 4.8 และมีย่าหรือยายสูบบุหรี่ 2.4

ครอบครัวในชนบทเป็นครอบครัวชาย มีญาติพี่น้องอยู่ด้วยเป็นครอบครัวใหญ่ ดังนั้น การดำเนินงานบ้านปลอดบุหรี่ในชนบท คงต้องให้ความสนใจกับกลุ่มญาติที่อยู่ในบ้านด้วย โดยเฉพาะญาติที่เป็นผู้ชาย

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน และคนในบ้าน

พ่อบ้านและผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่ในบ้านจะสูบบุหรี่ทั้งในบ้านและนอกบ้าน พ่อบ้านจะหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ในบ้านเป็นบางครั้งและบางกรณี เช่น เมื่อมีเด็กเล็ก แม่บ้านและคนในบ้านบ่นว่า ส่วนการสูบบุหรี่ของเด็กวัยเรียนส่วนใหญ่สูบบุหรี่นอกบ้าน เพื่อไม่ให้ผู้ปกครองเห็นและบ่นว่า เด็กนักเรียนมักจะสูบที่โรงเรียนเช่น บริเวณห้องน้ำ สวนเพาะชำ และสนาม นอกจากนี้ ก็สูบบุหรี่กับเพื่อนๆตามสนามที่โล่งในหมู่บ้าน

ช่วงเวลาการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน จะสูบลดตลอดช่วงเวลา ตอนเช้าช่วง 6.00-8.00 จะสูบกั นมากกว่าช่วงอื่นๆ โดยสูบช่วงอยู่ในห้องน้ำ หลังอาหารเช้า หลังดื่มกาแฟเช้า เป็นต้น และจะเริ่มสูบ อีกทีในช่วงบ่าย 14.00-16.00 น และบางรายสูบจนกระทั่งเข้านอน

ชนิดของบุหรี่ที่พ่อบ้านสูบมีทั้งที่เป็นของโรงงานและที่มวนเอง สูบวันละ 2-20 มวนต่อวัน ถึงแม้ว่าบุหรี่ปริมาณเองจะราคาถูกกว่าบุหรี่ของโรงงานมาก (ราคาถุงละ 3-5 บาท ซึ่งมวนได้ 10 มวน ในขณะที่บุหรี่ของโรงงานซองละ 30 บาทขึ้นไป ราคาขายปลีก มวนละ 5 บาท) แต่ส่วนใหญ่ พ่อบ้านก็สูบบุหรี่ของโรงงานมากกว่ายามวนเอง โดยให้เหตุผลว่า สูบแล้วทนกว่า ไม่หิวบ่อย อย่งไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเด็กที่สูบบุหรี่ทุกคน จะสูบบุหรี่ของโรงงาน ทั้ทั้งที่เด็ก ๆ ยังไม่มีรายได้ โดยจะซื้อ บุหรี่แบ่งขายเป็นมวนๆละ 5 บาท ไม่ได้ซื้อทีละซอง

ความรู้สึกและการแสดงออกของคนในครอบครัวกับการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน

ทุกคนในครอบครัวรู้สึกไม่ชอบกับการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน แม่บ้านจะแสดงออกด้วยการ บ่นว่าพ่อบ้าน ส่วนลูกบางคนก็เตือนพ่อไม่ให้สูบ เด็กบางคนไม่พูดแต่ก็เดินหนี ซึ่งสอดคล้องกับการ ศึกษาวิจัยเชิงปริมาณของมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการไม่สูบบุหรี่ร่วมกับเอแบคโพลล์⁽⁶⁾ เมื่อปี พ.ศ. 2547 ซึ่งสำรวจความรู้สึกของเด็กที่มีต่อการสูบบุหรี่ของพ่อ และพบว่า ร้อยละ 99.5 รู้สึกไม่ชอบ ร้อยละ 96.5 รู้สึกเสียค่าเงินที่พ่อเอาไปซื้อบุหรี่ ร้อยละ 71.9 รู้สึกอายที่มีพ่อสูบบุหรี่ และร้อยละ 72 รู้ว่าบุหรี่ปริมาณมีโทษและพิษภัย ข้อมูลที่น่าให้ความสนใจคือ เด็กบางคนรู้สึกเฉยๆกับการสูบบุหรี่ของพ่อ เพราะชินแล้ว ซึ่งได้รับคำยืนยันจากพ่อบ้านคนหนึ่งว่า เด็กชินกับการสูบบุหรี่ของพ่อ เพราะเขาเกิด มา พ่อก็สูบแล้ว และคิดว่าการสูบบุหรี่คงเป็นของจำเป็นที่ผู้ใหญ่เค้าต้องใช้นั้น การรู้สึกและคิด เช่นนี้ อาจทำให้เด็กเห็นการสูบบุหรี่เป็นเรื่องปกติ ซึ่งอาจทำให้มีการเพิ่มจำนวนผู้สูบบุหรี่รายใหม่ที่เป็นเด็กมากขึ้น พ่อบ้านและทุกคนในครอบครัวถึงผลเสียของการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพ แต่ก็ไม่เป็น ผลทำให้พ่อบ้านลด ละ เลิกสูบบุหรี่ จากข้อมูลด้านเศรษฐกิจ มีหลายครอบครัวที่แม่บ้านมีรายได้ หลัก และรายงานว่าการสูบบุหรี่ของพ่อบ้านมีผลต่อการเงินภายในบ้าน ทำให้การเงินไม่พอใช้ ซึ่งมี ลูกบางครอบครัวที่รู้สึกเช่นเดียวกับแม่ ส่วนพ่อบ้านไม่รู้สึกรู้ว่าการสูบบุหรี่ของตนกระทบกับการเงิน ในบ้าน เพราะไม่ได้รับรู้ค่าใช้จ่ายในบ้าน จากข้อมูลการศึกษาที่ได้ สะท้อนให้เห็นสถานภาพ ของพ่อบ้านที่ต่างจากในอดีตที่พ่อบ้านจะต้องเป็นผู้นำในการหาเลี้ยงครอบครัว แต่ปัจจุบัน ครอบครัวจำนวนไม่น้อยที่แม่บ้านต้องเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว ดูแลลูก และรับผิดชอบ ทำงานในบ้าน ดังที่เด็กวัยมัธยมปลายกล่าวว่า “เมื่อก่อนพ่อก็ช่วยแม่ แต่เดี๋ยวนี หาใครหาแม่ แม่ต้องจ่ายในบ้านทั้งหมด” การหารายได้ของครอบครัวในชนบทส่วนใหญ่ ก็เพื่อใช้จ่ายสิ่งจำเป็น

พื้นฐานในครอบครัว ดังนั้น การใช้จ่ายเพื่อการสูบบุหรี่และคัมหม์เหล้าของพ่อบ้านและผู้ใหญ่ในบ้าน จึงกระทบต่อการเงิน ของครอบครัวซึ่งเป็นภาระของแม่บ้านอย่างมาก

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้/เห็นพ่อสูบบุหรี่ ไม่ได้ทำให้ลูกส่วนใหญ่อยากสูบบุหรี่ มีเพียง เด็กหญิงวัยมัธยมปลาย 1 รายที่อยากลองสูบบุหรี่ ส่วนใหญ่ของเด็กที่สูบบุหรี่ เริ่มจากการสูบบุหรี่ เพื่อน และสถานที่แรกที่เริ่มสูบบุหรี่ ส่วนใหญ่เป็นห้องน้ำในโรงเรียน

การลด ละ เลิกสูบบุหรี่ในบ้าน

จากผลการศึกษา พบว่า แม่บ้านแทบจะไม่มีผลต่อการทำให้พ่อบ้านเลิกบุหรี่ ลูกสาวมีผลต่อการลดบุหรี่ของพ่อบ้านในครอบครัวหนึ่ง แม้ว่า การเลิกบุหรี่ของพ่อบ้านที่เคยเลิกสูบบุหรี่ เลิก เพราะการเจ็บป่วย การเจ็บป่วยทำให้พ่อบ้านบางคนต้องเลิกสูบบุหรี่ แต่ก็กลับมาสูบบุหรี่ เมื่อการเจ็บป่วยบรรเทาหรือหายแล้ว อย่างไรก็ตาม การเจ็บป่วยทำให้พ่อบ้านลด เลิกสูบบุหรี่ ก็ไม่ใช่แนวทางที่จะใช้ปฏิบัติในการเลิกบุหรี่ที่ถูกต้อง จากความคิดเห็นของพ่อบ้านและคนในครอบครัว ยืนยันเหตุของการลด ละ เลิกบุหรี่ที่สำคัญที่สุดคือ พ่อบ้านหรือตัวผู้สูบเอง ซึ่งต้องมีความตั้งใจที่จะเลิกเอง แต่ก็อาจกลับมาสูบได้เช่นกัน เนื่องจากเห็นคนสูบบุหรี่ก็หาซื้อง่าย อาจกล่าวได้ว่า สังคมที่ไม่สูบบุหรี่ก็มีความสำคัญที่จะผลักดันให้คนในชุมชนลด ละ เลิกสูบบุหรี่ได้อย่างถาวร

แม่บ้านรู้สึกหมดหวัง หมดหนทางที่จะทำให้พ่อบ้านเลิกสูบบุหรี่ และให้ความเห็นว่า ถ้าจะทำให้บ้านปลอดบุหรี่ประสบผลสำเร็จได้ คงต้องปล่อยให้พ่อบ้านและผู้ใหญ่ที่สูบบุหรี่ในบ้าน ตายไป และไม่ให้มีผู้สูบบุหรี่รายใหม่ ในอนาคตก็จะทำให้บ้านปลอดบุหรี่เป็นจริงได้

โครงการณรงค์และมาตรการต่างๆ อาทิ เช่น รูปที่ซองบุหรี่ กำหนดเขตปลอดบุหรี่ ห้ามเด็กอายุน้อยกว่า 18 ปีซื้อบุหรี่ ไม่ได้มีผลทางตรงทำให้ผู้ที่สูบบุหรี่ลด ละ เลิกสูบ แต่ก็มีประโยชน์ในการสร้างสังคมให้รับรู้ถึงการสูบบุหรี่ เป็นสิ่งที่ไม่ดี

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ “บ้านปลอดบุหรี่” ในชนบท ได้ประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. คนในบ้านที่สูบบุหรี่มี พ่อบ้าน และญาติที่เป็นผู้ใหญ่ มีแม่บ้านที่สูบบุหรี่ไม่มาก และมีเด็กระดับประถมและมัธยม
2. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน มีสูบทั้งบุหรี่ของโรงงานและบุหรี่มวนเอง สูบวันละ 2-20 มวน ช่วงเวลาที่มีการสูบมากที่สุด คือ ตอนเช้า (6.00-8.00) และมีบางรายสูบจนกระทั่งเข้านอน พ่อบ้านจะสูบทั้งในบ้านและนอกบ้าน หากมีคนในครอบครัวบ่นว่า ก็จะหลบไปสูบนอกบ้าน
3. การรับรู้การสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน ทุกคนในครอบครัวรู้สึกไม่ชอบ เพราะเหม็นบุหรี่ และทำให้สุขภาพของพ่อบ้านและคนในครอบครัวไม่ดี เด็กบางคนชินต่อการสูบบุหรี่ของพ่อ และคิดว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้ใหญ่เขาต้องทำกัน
4. ความพยายามที่จะเลิกสูบบุหรี่ พ่อบ้านส่วนใหญ่มีความคิดที่จะเลิกสูบบุหรี่ แต่ก็เลิกไม่ได้ มีพ่อบ้านบางคนรู้สึกว่าเลิกไม่ได้ บางคนเคยเลิกมาแล้ว แต่ก็กลับมาสูบอีก แม่บ้านส่วนใหญ่คิดว่าไม่มีทางที่จะทำให้พ่อบ้านเลิกได้ อย่างไรก็ตาม ทุกคนเห็นว่า การจะเลิกสูบบุหรี่ได้นั้น ขึ้นอยู่กับตัวพ่อบ้าน/ผู้สูบเองที่ตั้งใจจะเลิกอย่างจริงจัง
5. การสูบบุหรี่ของพ่อ ไม่ได้มีผลต่อการรู้สึกอยากสูบบุหรี่ของเด็ก มีเพียงลูกสาวของครอบครัวหนึ่งเท่านั้นที่รู้สึกอยากสูบตามพ่อ เด็กที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่สูบตามเพื่อน และสถานที่สูบมักเป็นห้องน้ำในโรงเรียน
6. การรณรงค์และมาตรการต่างๆเพื่อการลด ละ เลิกสูบบุหรี่ ไม่ได้มีผลให้ผู้สูบเลิกบุหรี่โดยตรง

ข้อเสนอแนะ

การที่บ้านจะปลอดบุหรี่ได้นั้น คงไม่เพียงให้ความสำคัญกับการเลิกบุหรี่ของพ่อบ้านเท่านั้น คนในบ้านที่สูบบุหรี่ ก็ควรได้รับความสนใจด้วย จากผลการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะแนวทางและกลวิธีในการรณรงค์และการปฏิบัติเพื่อ ลด ละ เลิกสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน/ญาติ/คนในครอบครัว เพื่อบ้านปลอดบุหรี่ (ตารางที่ 3) ดังนี้

1. สร้างกิจกรรมความตั้งใจจริงที่จะลด ละ เลิกการสูบบุหรี่ของตัวผู้สูบเอง
2. สร้างสังคมในชุมชนร่วมกันลด ละ เลิกการสูบบุหรี่
3. สร้างสิ่งแวดล้อมสะอาด ไม่เพิ่มผู้สูบบุหรี่รายใหม่ ซึ่งเป็นเด็กเยาวชนและผู้ที่ไม่สูบบุหรี่แล้ว

4. สร้างกิจกรรมยามว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อลดโอกาสให้เด็กเยาวชนรวมกลุ่มกัน ชักชวนสูบบุหรี่หรือทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
5. โฆษณาณรงค์เรื่องบุหรี่อย่างต่อเนื่อง เพื่อย้ำเตือนให้สังคมรับรู้ถึงการสูบบุหรี่ เป็นสิ่งไม่ดี

ตารางที่ 3 การเสนอแนวทาง/กลวิธีการในการลด ละ เลิกสูบบุหรี่ของพ่อบ้านและสมาชิกในครอบครัว

แนวทาง	เป้าหมาย	ผลที่คาดหวัง
สร้างกิจกรรมให้เกิด/ส่งเสริมความตั้งใจที่จะลด ละ เลิกสูบบุหรี่	ผู้ที่สูบบุหรี่ (พ่อบ้านและญาติที่สูบบุหรี่)	เกิดความตั้งใจแน่วแน่ที่จะลด ละ เลิกบุหรี่
สร้างสังคมให้ร่วมลด ละ เลิกสูบบุหรี่ ยกย่องคนที่ไม่สูบ และบ้านที่ปลอดบุหรี่	ครอบครัวและชุมชน	เป็นแรงสนับสนุนความตั้งใจของผู้สูบบุหรี่ที่จะลด ละ เลิกบุหรี่
สร้างสิ่งแวดล้อมให้สะอาด	บ้านเรือน และโรงเรียน โดยเฉพาะ บริเวณห้องน้ำ	บ้านเรือน โรงเรียน โดยเฉพาะห้องน้ำ ไม่เป็นสถานที่สูบบุหรี่
สร้างกิจกรรมยามว่างที่เป็นประโยชน์	เยาวชน	ลดโอกาสเยาวชนรวมกลุ่มชักชวนกันสูบบุหรี่
การโฆษณาณรงค์เรื่องบุหรี่อย่างต่อเนื่อง	ประชากรไทย	ย้ำเตือนให้สังคมรับรู้ถึงการสูบบุหรี่ เป็นสิ่งไม่ดี

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร 2547.
2. สุทธิพันธ์ บงสุนันท์. ขึ้นภาษีบุหรี่ กับ บ้านปลอดบุหรี่. (ออนไลน์). ที่ WWW.nidamide11.net/ekonomiz/2006january05p5.htm. (15 พย. 49)
3. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร 2544.
4. Said G, Zaloker J, Lellouch J and Patois E. Parenteral smoking related to adenoidectomy and tonsillectomy in children. J. Epi and Comm. Hlth. 1978; 32: 97-101.
5. Bakoula CG, Kafritsa YJ, Kavadias GD, Lazopoulou DD, Theodoridou MC,etal. Objective passive-smoking indicators and respiratory morbidity in young children. Lancet.1995;346(8970): 280-1.
6. มุลินธิธรรรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ร่วมกับสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ ในเอกสาร บ้านปลอดบุหรี่ มุลินธิธรรรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ พญาไท กรุงเทพฯ. 2549.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานสำหรับพ่อบ้านที่สูบบุหรี่

1. ปัจจุบันท่านอายุ.....ปี
2. อาชีพ
3. การศึกษา
 ไม่ได้เรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา
 อนุปริญญาหรือปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี อื่นๆ
4. เริ่มสูบบุหรี่เมื่ออายุ.....ปี
5. ปัจจุบันสูบบุหรี่ วันละมวน (ให้บันทึกช่วงเวลาการสูบบุหรี่ในตาราง)

มวน	ช่วงเวลา	สูบที่ไหน	มวน	ช่วงเวลา	สูบที่ไหน
1			11		
2			12		
3			13		
4			14		
5			15		
6			16		
7			17		
8			18		
9			19		
10			20		

6. ในบ้านท่านมีเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 5 ปีคน
7. ในบ้านของท่านมีเด็กที่อยู่ในวัยรุ่น/เยาวชน.....คน
8. ลักษณะบ้านของท่าน
 - 8.1 จำนวนชั้น ชั้นเดียว 2 ชั้น มากกว่า 2 ชั้น
 - 8.2 ระเบียงบ้าน มีระเบียง ไม่มีระเบียง
 - 8.3 บริเวณรอบบ้าน มีบริเวณ ไม่มีระเบียง
 บรรยายเพิ่มเติม.....

ภาคผนวกที่ 2 แนวคำถามอภิปรายกลุ่มและการสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับพ่อบ้านที่สูบบุหรี่

1. พฤติกรรมการสูบบุหรี่
 - 1.1 สูบบุหรี่อะไร บุหรี่โรงงานหรือยาเส้น
 - 1.2 บริบทการสูบ ส่วนใหญ่สูบอย่างไร (เช่นในห้องน้ำเวลาเข้า สูบหลังอาหาร/ในห้องอาหาร สูบก่อนนอน/ในห้องนอน สูบในบ้านบริเวณใดบ้างหรือบริเวณบริเวณนอกบ้าน) สถานที่ใดบ้างบริเวณใดที่สูบประจำ สูบกับใคร มีสมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี
2. คนในครอบครัวรับรู้และเห็นการสูบบุหรี่ของท่านหรือไม่
 - 2.1 ท่านคิดว่าคนในครอบครัวเหล่านั้น คิดอย่างไรต่อการสูบบุหรี่ของท่าน
 - 2.2 ท่านคิดว่า การที่คนเหล่านั้น เห็นและรับรู้การสูบบุหรี่ของท่าน จะมีผลให้คนเหล่านั้นสูบบุหรี่ตามอย่างท่านหรือไม่ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูก/หลานในวัยรุ่น/เยาวชน)
 - 2.3 นอกจากท่านแล้ว มีใครในบ้านที่สูบบุหรี่ และใครที่สูบเพราะตามอย่างท่าน
3. การสูบบุหรี่ในบ้าน จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในบ้านหรือไม่ อย่างไร
4. สำหรับคนที่สูบบุหรี่ที่บ้าน ทำไมท่านจึงสูบบุหรี่ในบ้าน และสำหรับคนที่หลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ในบ้าน ท่านมีเหตุผลอะไร
5. มีใครในบ้านที่ขอร้องหรือพยายามทำให้ท่านลด ละ เลิก สูบบุหรี่ในบ้าน และเขาเหล่านั้นใช้วิธีใดบ้าง ท่านรู้สึกรู้สึกอย่างไร ได้ผลหรือไม่ อย่างไร
6. ท่านมีความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ในบ้านหรือไม่ เพราะเหตุใด
7. ขณะนี้ท่านมีความตั้งใจเลิกสูบบุหรี่หรือไม่ อย่างไร เหตุผลที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ
8. ท่านคิดว่าวิธีใดที่จะทำให้คนที่สูบบุหรี่เลิกสูบบุหรี่ หรือไม่เลิกสูบบุหรี่ในบ้าน
9. ท่านคิดว่าวิธีการใดที่จะทำให้ตัวท่านเองเลิกสูบบุหรี่ หรือไม่สูบบุหรี่ในบ้าน
10. ท่านเคยเห็น/รับรู้โครงการรณรงค์ “บ้านปลอดบุหรี่” หรือไม่ รู้จากทางใด (ทีวี แผ่นพับ อื่นๆ) รับรู้มากน้อยเพียงใด มีความคิดเห็นอย่างไร
11. ท่านคิดว่า สถานที่ใดบ้างที่กฎหมายควรกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่เพิ่มขึ้น เช่นตลิ่งน้ำ ๑๗๙ (คำนึงถึงบริบทของตนเองเป็นหลัก)

ภาคผนวกที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานสำหรับแม่บ้านที่มีพ่อบ้านสูบบุหรี่ในบ้าน

1. ปัจจุบันท่านอายุปี
2. อาชีพ
3. การศึกษา
 - () ไม่ได้เรียน () ประถมศึกษา () มัธยมศึกษา
 - () อนุปริญญาหรือปริญญาตรี () สูงกว่าปริญญาตรี () อื่นๆ
4. ในบ้านของท่านมีเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 5 ปี.....คน
5. ในบ้านของท่านมีเด็กที่อยู่ในวัยรุ่น/เยาวชน.....คน
6. การรับรู้การสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน
 - สูบบุหรี่อะไร () บุหรี่โรงงาน () บุหรี่มวนเอง
 - สูบวันละประมาณ.....มวน
 - สูบมานานกี่ปี
 - ส่วนใหญ่สูบในบ้านหรือนอกบ้าน
 - () ในบ้าน () นอกบ้าน
 - กรณีสูบในบ้าน สูบในบริเวณใด
 - () ในตัวบ้าน ได้แก่.....
 - () นอกตัวบ้าน เช่น ระเบียงบ้าน นอกชาน
 - () นอกตัวบ้านแต่อยู่ในบริเวณบ้าน เช่น สวน
7. ตัวท่านสูบบุหรี่หรือไม่ () สูบ () ไม่สูบ
8. มีคนอื่นๆในครอบครัวที่สูบบุหรี่หรือไม่
 - () ไม่มี
 - () มี ได้แก่ () ลูก () หลาน () ลูกพี่
9. ลักษณะบ้านของท่าน
 - 9.1 จำนวนชั้น () ชั้นเดียว () 2 ชั้น () มากกว่า 2 ชั้น
 - 9.2 ระเบียงบ้าน () มีระเบียง () ไม่มีระเบียง
 - 9.3 บริเวณรอบบ้าน () มีบริเวณ () ไม่มีระเบียง
 บรรยายเพิ่มเติม.....

ภาคผนวกที่ 4 แนวคำถามอภิปรายกลุ่มและการสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับแม่บ้านที่มีพ่อบ้านสูบบุหรี่ในบ้าน

1. การรับรู้พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน
 - a. สูบบุหรี่อะไร บุหรี่โรงงานหรือยาเส้น
 - b. บริบทการสูบ ส่วนใหญ่สูบอย่างไร (เช่นในห้องน้ำเวลาเช้า สูบหลังอาหาร /ในห้องอาหาร สูบก่อนนอน/ในห้องนอน สูบในบ้านบริเวณใดบ้างหรือบริเวณบริเวณนอกบ้าน)

สถานที่ใดบ้างบริเวณใดที่สูบประจำ สูบกับใคร มีสมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี
2. ท่านคิดเห็นและรู้สึกอย่างไรกับการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน และท่านคิดที่จะสูบบุหรี่ตามพ่อบ้านหรือไม่
3. นอกจากท่านแล้ว คนอื่นๆในครอบครัวรับรู้และเห็นการสูบบุหรี่ของพ่อบ้านหรือไม่
 - a. ท่านคิดว่าคนในครอบครัวเหล่านั้น คิดอย่างไรต่อการสูบบุหรี่ของท่าน
 - b. ท่านคิดว่า การที่คนเหล่านั้น เห็นและรับรู้การสูบบุหรี่ของท่าน จะมีผลให้คนเหล่านั้นสูบบุหรี่ตามอย่างท่านหรือไม่ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูก/หลานในวัยรุ่น/เยาวชน)
 - c. นอกจากท่านแล้ว มีใครในบ้านที่สูบบุหรี่ และใครที่สูบเพราะตามอย่างท่าน
4. การสูบบุหรี่ของพ่อบ้านในบ้าน จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในบ้านหรือไม่ อย่างไร
5. พ่อบ้านหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ในบ้านสำหรับคนที่สูบบุหรี่ที่บ้าน ทำไมท่านจึงสูบบุหรี่ในบ้าน และสำหรับคนที่หลีกเลี่ยงการสูบบนบ้าน ท่านมีเหตุผลอะไร
6. ท่านทำอะไรบ้าง เมื่อพ่อบ้านสูบบุหรี่ในบ้าน
7. ท่านได้ขอร้องหรือพยายามทำให้พ่อบ้านลด ละ เลิก สูบบุหรี่ในบ้าน และพ่อบ้านมีปฏิกิริยาอย่างไร ได้ผลหรือไม่ อย่างไร
8. พ่อบ้านมีความตั้งใจเลิกสูบบุหรี่หรือไม่ อย่างไร เหตุผลที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ
9. ท่านคิดว่าวิธีการใดที่มีประสิทธิภาพ ที่จะทำให้พ่อบ้านและคนในบ้านที่สูบบุหรี่ในบ้าน เลิกสูบบุหรี่ในบ้าน
10. ท่านเคยเห็น/รับรู้โครงการรณรงค์ “บ้านปลอดบุหรี่” หรือไม่ รู้จากทางใด (ทีวี แผ่นพับ อื่นๆ) รับรู้มากน้อยเพียงใด มีความคิดเห็นอย่างไร
11. ท่านคิดว่า สถานที่ใดบ้างที่กฎหมายควรกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่เพิ่มขึ้น เช่นตลิ่งน้ำ ๑๗ (คำนึงถึงบริบทของตนเองเป็นหลัก)

ภาคผนวกที่ 5 แบบสอบถามสำหรับเด็กวัยประถม (อายุ 10-12 ปี) วัยรุ่น วัยมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 12-15 ปี) และวัยรุ่น วัยมัธยมศึกษาตอนปลาย (15-18 ปี) ที่มีพ่อบ้านสูบบุหรี่ในบ้าน

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา
() ไม่ได้เรียน () ศึกษาในโรงเรียน () การศึกษานอกโรงเรียน
4. ในบ้านของท่านมีเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 5 ปี.....คน
5. ในบ้านของท่านมีเด็กที่อยู่ในวัยรุ่น/เยาวชน.....คน (อายุ 6-18 ปี)
6. การรับรู้การสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน
 - สูบบุหรี่อะไร () บุหรี่โรงงาน () บุหรี่มวนเอง
 - สูบวันละประมาณ.....มวน
 - สูบมานานกี่ปี.....ปี
 - ส่วนใหญ่สูบในบ้านหรือนอกบ้าน
() ในบ้าน () นอกบ้าน
 - กรณีสูบในบ้าน สูบในบริเวณใด
() ในตัวบ้าน ได้แก่.....
() นอกตัวบ้าน เช่น ระเบียงบ้าน นอกชาน
() นอกตัวบ้านแต่อยู่ในบริเวณบ้าน เช่น สวน
7. จากการที่เห็นพ่อสูบบุหรี่ ตัวท่านเองอยากสูบหรือไม่
() อยากสูบตาม () ไม่อยากสูบตาม
8. ตัวท่านสูบบุหรี่หรือไม่ () สูบ () ไม่สูบ
9. มีคนอื่น ๆ ในครอบครัวที่สูบบุหรี่หรือไม่
() ไม่มี
() มี ได้แก่ () ลูก () หลาน () ญาติ
10. ลักษณะบ้านของท่าน
 - 10.1 จำนวนชั้น () ชั้นเดียว () 2 ชั้น () มากกว่า 2 ชั้น
 - 10.2 ระเบียงบ้าน () มีระเบียง () ไม่มีระเบียง
 - 10.3 บริเวณรอบบ้าน () มีบริเวณ () ไม่มีระเบียง
 บรรยายเพิ่มเติม.....

ภาคผนวกที่ 6 แนวคำถามอภิปรายกลุ่มและการสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับเด็กวัยประถม (อายุ 10-12 ปี) วัยรุ่น วัยมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 12-15 ปี) และวัยรุ่น วัยมัธยมศึกษาตอนปลาย (15-18 ปี) ที่มีพ่อบ้านสูบบุหรี่ในบ้าน

1. การรับรู้พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน
 - a. สูบบุหรี่อะไร บุหรี่โรงงานหรือยาเส้น
 - b. บริบทการสูบ ส่วนใหญ่สูบอย่างไร (เช่นในห้องน้ำเวลาเช้า สูบหลังอาหาร /ในห้องอาหาร
สูบก่อนนอน/ในห้องนอน
สูบในบ้านบริเวณใดบ้างหรือบริเวณบริเวณนอกบ้าน)
สถานที่ใดบ้างบริเวณใดที่สูบประจำ สูบกับใคร มีสมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี
2. ท่านคิดเห็นและรู้สึกอย่างไรกับการสูบบุหรี่ของพ่อบ้าน และท่านคิดที่จะสูบบุหรี่ตามพ่อบ้านหรือไม่
3. นอกจากท่านแล้ว คนอื่นๆในครอบครัวรับรู้และเห็นการสูบบุหรี่ของพ่อบ้านหรือไม่
 - a. ท่านคิดว่าคนในครอบครัวเหล่านั้น คิดอย่างไรต่อการสูบบุหรี่ของท่าน
 - b. ท่านคิดว่า การที่คนเหล่านั้น เห็นและรับรู้การสูบบุหรี่ของท่าน จะมีผลให้คนเหล่านั้นสูบบุหรี่ตามอย่างท่านหรือไม่ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูก/หลานในวัยรุ่น/เยาวชน)
 - c. นอกจากท่านแล้ว มีใครในบ้านที่สูบบุหรี่ และใครที่สูบเพราะตามอย่างท่าน
4. การสูบบุหรี่ของพ่อบ้านในบ้าน จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในบ้านหรือไม่ อย่างไร
5. พ่อบ้านหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ในบ้านสำหรับคนที่สูบบุหรี่ที่บ้าน ทำไมท่านจึงสูบบุหรี่ในบ้านและสำหรับคนที่หลีกเลี่ยงการสูบในบ้าน ท่านมีเหตุผลอะไร
6. ท่านทำอะไรบ้าง เมื่อพ่อบ้านสูบบุหรี่ในบ้าน
7. ท่านได้ขอร้องหรือพยายามทำให้พ่อบ้านลด ละ เลิก สูบบุหรี่ในบ้าน และพ่อบ้านมีปฏิกิริยาอย่างไร ได้ผลหรือไม่ อย่างไร
8. พ่อบ้านมีความตั้งใจเลิกสูบบุหรี่หรือไม่ อย่างไร เหตุผลที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ
9. ท่านคิดว่าวิธีการใดที่มีประสิทธิภาพ ที่จะทำให้พ่อบ้านและคนในบ้านที่สูบบุหรี่ในบ้าน เลิกสูบบุหรี่ในบ้าน
10. ท่านเคยเห็น/รับรู้โครงการรณรงค์ “บ้านปลอดบุหรี่” หรือไม่ รู้จากทางใด (ทีวี แผ่นพับ อื่นๆ) รับรู้มากน้อยเพียงใด มีความคิดเห็นอย่างไร
11. ท่านคิดว่า สถานที่ใดบ้างที่กฎหมายควรกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่เพิ่มขึ้น เช่นตลิ่งน้ด ฯลฯ (คำนึงถึงบริบทของตนเองเป็นหลัก)